

KINDERRECHTENKADER VOOR JEUGDPROFESSIONALS

**Een basis kinderrechtenkader ten behoeve van
de ontwikkeling en herziening van de
'Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming'**

augustus 2025

Defence for Children Nederland

Hooglandse Kerkgracht 17-G

2312 HS Leiden

Tel: 071-516 09 80

E-mail: info@defenceforchildren.nl

INHOUD

Over de organisatie	3
Checklist met aanbevelingen voor de ontwikkelaars/herzieners	4
1. Inleiding	12
2. Het belang van het kind	14
3. Participatie	17
4. Verantwoordelijkheid ouder versus Staat	20
5. Toereikende levensstandaard	22
6. Scheiding van ouder en kind	23
7. Omgang en contact	27
8. Vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperking	28
9. Geweld tegen kinderen	30
10. Bescherming tegen drugs	34
11. Passende en bijzondere zorg	35
12. Privacy	36
13. Onderwijs	38
14. Digitale technologie	42
15. Bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting	46

OVER DE ORGANISATIE

Naam: Defence for Children
Bezoekadres: Hooglandse Kerkgracht 17G, 2312 HS Leiden
Postadres: 2301 EC Leiden
Telefoon: 071 516 09 80
Website: www.defenceforchildren.nl
IBAN: NL05TRIO0391023632
BIC/SWIFT: TRIONL2U
KvK-nummer: 41208813
ANBI-status: Ja
Jaar van oprichting: 1984
Aantal stafleden: 30
Aantal fte: 25
Missie organisatie: Het bevorderen van kinderrechten in Nederland en daarbuiten op basis van het internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
Contactpersoon: Ayca Tokat-Özdemir, juridisch adviseur jeugdrecht
T: 071 516 09 80
E: a.tokat@defenceforchildren.nl

Checklist met aanbevelingen voor de ontwikkelaars/herzieners

Het belang van het kind

Artikel 3 IVRK verplicht ertoe dat de belangen van het kind de eerste overweging moeten vormen bij alle maatregelen die kinderen betreffen. Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener van de Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming dat deze ervoor zorgt dat in de richtlijn:

- het belang van het kind centraal staat.
- wordt verankerd dat in de werkwijze van professionals het belang van het kind altijd een eerste overweging moet zijn en zwaar wordt gewogen.
- wordt benadrukt dat slechts in uitzonderlijke situaties een ander belang dan dat van het kind zwaarder weegt, wat dan uitdrukkelijk moet worden gemotiveerd.

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn er rekening mee houdt dat:

- alle kinderrechten in het IVRK onderling samenhangen en een concretisering vormen van het belang van het kind.
- de vier algemene beginselen (non-discriminatie, belang van het kind, recht op leven en ontwikkeling, recht op participatie) moeten worden betrokken bij de interpretatie en toepassing van alle kinderrechten.
- het belang van het kind een open criterium is dat ruimte laat om in individuele gevallen steeds een afweging te maken die recht doet aan de omstandigheden van het geval.

Participatie

Participatie omvat het recht van kinderen op informatie (artikel 17 IVRK) en het recht van kinderen om hun mening te geven (artikel 12 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat in de richtlijn:

- wordt benadrukt dat participatie van het kind essentieel is om te kunnen bepalen wat in het belang van het kind is.
- wordt verankerd dat ieder kind het recht heeft om zijn of haar mening te geven over alle beslissingen die hem of haar aangaan, en dat die mening serieus genomen moet worden.
- wordt verankerd dat het kind recht heeft op informatie die is aangepast aan de ontwikkeling en capaciteiten van het kind, zodat het kind een eigen mening kan vormen.

Daarnaast wordt de ontwikkelaar/herziener aanbevolen om in de richtlijn:

- op te nemen dat het voor een kind een keuze is om te participeren, maar dat de beroepskracht een belangrijke taak heeft om participatie mogelijk te maken. In beginsel wordt ieder kind in staat geacht om zijn of haar mening te geven.
- praktische handvatten te bieden over de wijze waarop kinderen betrokken kunnen worden bij de besluitvorming. Dit geldt voor alle beslismomenten in een hulpverleningstraject.
- de volgende vijf stappen die het Comité noemt voor betekenisvolle participatie op te nemen: (1) voldoende toegang tot begrijpelijke informatie, (2) gehoord worden, (3) serieus genomen worden, (4) terugkoppeling krijgen over de beslissing die is genomen en (5) de mogelijkheid krijgen om te klagen over de beslissing.

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar bij het opstellen/herzien van de richtlijn er rekening mee houdt dat:

- er verschillende vormen van individuele en collectieve participatie zijn.
- participatie gezien wordt als een voortdurend proces van informatie-uitwisseling.
- participatie pas betekenisvol is als het kind voelt dat hij of zij serieus genomen is.
- participatierechten slechts beperkt mogen worden als dat noodzakelijk is in het belang van het kind.

Verantwoordelijkheden ouder versus Staat

Kort gezegd gaat het VN-Kinderrechtenverdrag er in de eerste plaats van uit dat een kind in zijn eigen gezin opgroeit. Dat het VN-Kinderrechtenverdrag een belangrijke rol toekent aan de ouders van het kind, volgt uit diverse kinderrechten die in het verdrag zijn vastgelegd. Zo heeft ieder kind op grond van artikel 7 IVRK het recht om te weten wie zijn ouders zijn en door hen te worden verzorgd.

In artikel 8 IVRK staat dat een kind het recht heeft op behoud van zijn familiebetrekkingen. Artikel 16 IVRK bepaalt dat ieder kind recht heeft op bescherming tegen een onrechtmatige inbreuk op zijn gezinsleven. Voorts bepalen de artikelen 5 en 18 IVRK dat de ouders als eersten verantwoordelijk zijn voor de verzorging van hun kind, en dat de Staat hen daarbij ondersteunt als dat nodig is.

De Staat is daarnaast verplicht om het kind te verzekeren van de bescherming en zorg die nodig zijn voor zijn welzijn (artikel 3 lid 2 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat in de richtlijn:

- wordt geborgd dat de primaire verantwoordelijkheid om het kind op te voeden bij de ouders ligt en dat dit (door de beroepskrachten) wordt gerespecteerd.
- wordt geborgd dat ouders die dat nodig hebben ondersteuning krijgen, zodat zij zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding kunnen blijven dragen.

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar bij het opstellen/herzien van de richtlijn er rekening mee houdt dat:

- de Staat medeverantwoordelijk is voor de bescherming van en de zorg voor kinderen.
- de rol van ouders minder leidend wordt naarmate het kind ouder wordt.
- overtuigingen en/of keuzes van ouders niet aan kinderen mogen worden tegengeworpen.

Toereikende levensstandaard

Alle kinderen hebben recht op een toereikende levensstandaard (artikel 27 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn dat deze er rekening mee houdt en waar relevant opneemt dat:

- een toereikende levensstandaard de basisvoorzieningen voor kinderen om gezond en veilig te kunnen opgroeien (de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind) omvat.
- ouders, indien nodig, bijstand en ondersteuning moeten ontvangen, zodat zij voor een toereikende levensstandaard kunnen zorgen.

Scheiding ouder(s) en kind

Kinderen hebben het recht om bij hun ouders op te groeien en niet (tegen hun wil) van hen te worden gescheiden (artikel 9 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat in de richtlijn wordt geborgd:

- dat scheiding van ouder en kind een uiterste maatregel is.
- dat kinderen die zijn gescheiden van hun ouder(s) recht hebben op bijzondere bescherming (artikel 20 IVRK).

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn er rekening mee houdt, en waar relevant opneemt, dat:

- niet eenvoudig mag worden aangenomen dat scheiding van ouder en kind in het belang van het kind is.
- in de kern maatschappelijke kwesties, zoals financiële of materiële armoede, of een gebrek aan een (passende) onderwijsplek, nooit de enige reden mag zijn om een kind van zijn ouders te scheiden.
- broers en zussen het recht hebben op samenplaatsing bij uithuisplaatsing.
- ouder en kind betrokken moeten worden bij de besluitvorming over een mogelijke scheiding van ouder en kind.
- alleen de rechter kan besluiten tot een gedwongen scheiding van ouder en kind wanneer dit absoluut noodzakelijk is.
- sprake is van een rangorde van beschikbare opvang- en verblijfsalternatieven waarbij plaatsing in een (netwerk)gezin prioriteit moet worden gegeven.
- gezorgd wordt voor continuïteit in de opvoeding.
- het kind op hetzelfde niveau onderwijs kan blijven volgen.
- een uithuisplaatsing periodiek moet worden geëvalueerd.

Omgang en contact met ouder(s)

Kinderen en ouders hebben recht op omgang en contact met elkaar (artikel 9 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn wordt geborgd:

- dat kinderen na de scheiding regelmatig en rechtstreeks omgang en contact met hun ouders hebben, tenzij dit niet in hun belang is.
- dat omgang en contact via digitale voorzieningen nimmer de omgang en het contact in persoon mag vervangen; dit kan wel ondersteunend zijn.
- dat kinderen ook omgang moeten kunnen hebben met personen met wie zij een hechte band (family life) hebben.
- dat indien het kind uit huis is geplaatst, de ouders in beginsel worden ingelicht over de verblijfplaats van het kind.

Vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperkingen

Als een kind uit huis wordt geplaatst in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp is er sprake van vrijheidsbeneming. Kinderen hebben recht op vrijheid en veiligheid van hun persoon (artikel 37 IVRK). Er worden daarom strenge eisen gesteld aan de vrijheidsbeneming van kinderen. Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn wordt geborgd:

- dat vrijheidsbeneming een uiterste maatregel is en slechts voor de kortst mogelijke passende duur mag worden ingezet.
- dat kinderen in het geval van een uithuisplaatsing recht hebben op regelmatig en rechtstreeks contact met hun familie.
- dat omgang en contact via digitale voorzieningen nimmer de omgang en het contact in persoon mag vervangen; dit kan wel ondersteunend zijn.
- dat vrijheidsbeperkende maatregelen alleen in uiterste gevallen en nooit als straf mogen worden toegepast.

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar bij het opstellen/herzien van de richtlijn er rekening mee houdt, en waar relevant opneemt, dat:

- vrijheidsbeneming zonder tussenkomst van de rechter niet is toegestaan.
- kinderen van wie de vrijheid is benomen respectvol moeten worden behandeld, waarbij hun rechten worden gerespecteerd.

Geweld tegen kinderen

De Staat is verplicht om er alles aan te doen om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld (artikelen 19 en 32-36 IVRK) en om te zorgen voor passende op herstelgerichte zorg voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld (artikelen 19 lid 2 en 39 IVRK). De Staat is verplicht om alle doeltreffende en passende maatregelen te nemen om traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen, zoals meisjesbesnijdenis en eerwraak (artikel 24 lid 2 IVRK).

Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn:

- wordt ingegaan op hoe te handelen bij (een vermoeden van) lichamelijke en/of psychische kindermishandeling, seksueel geweld en/of seksueel misbruik, uitbuiting, of een andere vorm van geweld tegen kinderen.
- wordt ingegaan op bescherming tegen geweld in relatie tot de digitale omgeving met aandacht voor rekrutering, grooming en uitbuiting.
- wordt geborgd dat ouders, indien nodig, steun ontvangen zodat zij zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kind kunnen blijven dragen.
- is opgenomen dat gedwongen hulp kan worden ingezet wanneer dat nodig is om een kind te beschermen.
- wordt geborgd dat een uithuisplaatsing een uiterste maatregel is en dus zoveel mogelijk moet worden voorkomen.
- wordt de weg naar gespecialiseerde op herstelgerichte zorg voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld geborgd.
- wordt geborgd dat de mening van het kind wordt betrokken bij de besluitvorming na of bij een vermoeden van lichamelijke en/of psychische kindermishandeling, seksueel geweld en/of seksueel misbruik, uitbuiting, of een andere vorm van geweld tegen kinderen.

Hierbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn rekening houdt met het brede begrip van geweld. Te weten alle vormen van: lichamelijk of geestelijk geweld; letsel of (seksueel) misbruik; lichamelijke of geestelijke verwaarlozing; lichamelijke of geestelijke mishandeling; uitbuiting; schadelijke traditionele praktijken (bijvoorbeeld meisjesbesnijdenis).

Bescherming tegen drugs

De Staat is verplicht om alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen (artikel 33 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn:

- aandacht wordt besteed aan de plicht om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen.
- belang wordt gehecht aan het beperken van de toegang tot alcohol en drugs, en het stimuleren van de toegang tot informatie over de nadelige gevolgen van het gebruik van alcohol en drugs.

Passende en bijzondere zorg

Ieder kind heeft recht op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid (artikel 24 IVRK). Staten zijn verplicht om ervoor te zorgen dat er een zorgaanbod is om ouders te ondersteunen en kinderen te helpen (artikelen 3 lid 2 en 18 lid 2 en lid 3 IVRK). De Staat is verplicht om te zorgen voor passende, op herstelgerichte zorg voor kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld (artikelen 19 lid 2 en 39 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn:

- wordt verankerd dat kwetsbare kinderen op grond van hun specifieke kwetsbaarheid toegang hebben tot zorg die is toegespitst op hun specifieke problematiek.

Het is belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn rekening houdt met het brede begrip van gezondheid: fysieke gezondheid, lichamelijke gezondheid; sociaal welbevinden.

Het is belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener bij het opstellen/herzien van de richtlijn rekening houdt met, en waar relevant opneemt, dat in het Kinderrechtenverdrag de volgende groepen kinderen vanwege hun specifieke kwetsbaarheid apart onderscheiden worden:

- kinderen die al dan niet tijdelijk niet in hun eigen gezin opgroeien (artikel 20 IVRK).
- kinderen met een beperking (artikel 23 IVRK, zie ook paragraaf 14).
- kinderen met een migratieachtergrond (artikel 22 IVRK).
- kinderen die in Nederland verblijven zonder een verblijfsvergunning (artikel 22 IVRK).
- kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld (artikelen 19, 32-36, 37(a) en 39 IVRK).
- kinderen die slachtoffer of getuige zijn van gewapende conflicten (artikelen 38 en 39 IVRK).

Privacy

De Staat moet kinderen beschermen tegen inmenging in hun privé- en gezinsleven (artikel 16 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener dat deze, waar relevant, ervoor zorgt dat in de richtlijn wordt geborgd:

- dat er in alle situaties rekening wordt gehouden met het recht van het kind op bescherming van zijn of haar privacy, waaronder ook gegevensbescherming valt.
- dat toestemming nodig is voor het delen van privacygevoelige informatie.
- dat de ouders en/of het kind volledig moeten worden geïnformeerd indien zij toestemming moeten geven over het delen van informatie.
- dat bij het delen van privacygevoelige informatie wordt gekeken naar het doel en welke informatie hiervoor noodzakelijk is om te delen ('need to know' en niet 'nice to know').

Daarbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener rekening houdt met en waar relevant opneemt dat:

- het in sommige gevallen mogelijk is om zonder toestemming van de ouders en/of het kind privacygevoelige informatie te delen.
- online een hoge mate van gegevensbescherming nodig is voor kinderen waarbij voldaan wordt aan de beginselen van proportionaliteit, privacy-by-design en het belang van het kind.

Onderwijs

Ieder kind heeft recht op onderwijs (artikel 28 IVRK). Dit betekent voor de ontwikkelaar/herziener van de richtlijn dat deze ervoor zorgt dat, waar relevant, in de richtlijn rekening houdt:

- dat ieder kind zelfstandig drager is van het recht op onderwijs.
- dat de toegang tot onderwijs gebaseerd is op gelijke kansen.
- dat het onderwijs gericht is op de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en de geestelijke en lichamelijke vermogens van elk kind.
- dat kinderen informatie krijgen over onderwijs- en beroepskeuze en daarin worden begeleid.
- dat handhaving van discipline verenigbaar is met de menselijke waardigheid, waaronder valt dat lijfstraffen ontoelaatbaar zijn.
- dat een beslissing over (thuis)onderwijs alleen mag worden genomen indien het kind passend naar leeftijd en ontwikkeling heeft kunnen participeren in het besluitvormingsproces.

Daarbij is het belangrijk dat de ontwikkelaar/herziener rekening houdt met, en waar relevant opneemt dat:

- het onderwijssysteem bij voorkeur inclusief wordt ingericht: kinderen met én zonder beperking kunnen samen leren en spelen.
- er bij voorkeur multisectoraal wordt samengewerkt tussen verschillende relevante instanties, zodat kinderen daadwerkelijk toegang krijgen tot de zorg die zij binnen het onderwijs nodig hebben.
- ondersteuning aan leerlingen en studenten met een beperking wordt geboden, zodat zij een effectieve overstap kunnen maken naar een vervolgopleiding en naar de arbeidsmarkt.

Digitale technologie

- De vier algemene beginselen (non-discriminatie, het belang van het kind, recht op leven en ontwikkeling, recht op participatie) gelden ook in de digitale wereld.
- De Staat moet zorgen voor gelijke en zinvolle toegang tot digitale technologie. Dit is ook belangrijk voor kinderen die van hun familie gescheiden zijn om familiebanden te onderhouden.
- De Staat moet bij beleid en toepassingen van digitale technologie het belang van het kind voorop zetten. De Staat dient alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen de risico's voor hun recht op leven, overleven en ontwikkeling.
- De Staat moet digitale participatie bevorderen en kinderen begeleiden met training en ondersteuning.
- Gesloten en andere jeugdinstanties hebben een goede digitale infrastructuur nodig voor basisvoorzieningen.
- Kinderen hebben recht op privacy en digitale weerbaarheid. De Staat moet digitale geletterdheid stimuleren en kinderen betrekken bij preventieprogramma's.

Bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting

- Ieder kind heeft recht op bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.
- De Staat is verplicht om passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen alle vormen van seksueel geweld.
- Belangrijk is hierbij dat de Staat zorgt voor preventie, signalering, melding en vervolging van seksueel geweld, ook in digitale context.
- Slachtoffers van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting hebben recht op herstel en re-integratie.
- Digitale platforms dragen gedeelde verantwoordelijkheid voor het beschermen van kinderen tegen digitaal gefaciliteerd seksueel geweld.
- Seksuele en relationele vorming is een preventieve maatregel die bijdraagt aan weerbaarheid van kinderen en bescherming tegen seksueel misbruik.
- Ouders spelen een centrale rol in de seksuele opvoeding. De Staat ondersteunt hen hierin.
- Professionals in onderwijs, zorg en jeugdhulp moeten goed worden toegerust om kinderen veilig, inclusief en ontwikkelingsgericht te begeleiden in hun seksuele en relationele vorming.

1. INLEIDING

Voor u ligt het Kinderrechtenkader voor Jeugdprofessionals: Een basis kinderrechtenkader *ten behoeve van de ontwikkeling en herziening van de 'Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming'*. Dit kinderrechtenkader is opgesteld door Defence for Children Nederland in opdracht van het Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Het is bedoeld voor ontwikkelaars van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming.

Het kinderrechtenkader is bedoeld om de ontwikkelaars in het ontwikkelproces of herzieningsproces van de richtlijnen kennis te laten nemen van belangrijkste kinderrechten voor de jeugdhulp en jeugdbescherming. Zodoende kunnen deze worden geborgd in de betreffende richtlijn, waar relevant voor het onderwerp van de richtlijn.

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt namelijk dat de Staat moet zorgen voor training van alle mensen die betrokken zijn bij de implementatie van kinderrechten en iedereen die met en voor kinderen werkt, zowel in de beroepsopleidingen als in de vorm van na- en bijscholing.

Aan iedereen die betrokken is bij de bescherming en zorg voor kinderen worden eisen gesteld. Zowel op het terrein van de veiligheid en gezondheid, als over het aantal en de geschiktheid van het personeel (artikel 3 lid 3 IVRK). De formulering 'bescherming en zorg' is ruim en kan breed worden ingevuld. Hierdoor heeft artikel 3 lid 3 IVRK betrekking op alle sectoren waar personen als beroepskracht of als vrijwilliger werkzaam zijn voor en met kinderen. Sectoren zoals het onderwijs (artikel 28 IVRK), de jeugdhulp (artikelen 3 lid 2 en 19 IVRK), de gezondheidszorg (artikel 24 IVRK) en de sociale diensten (artikelen 26 en 27 IVRK) zijn in dat kader van belang.

In 1989 hebben de Verenigde Naties het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (vanaf hier: het VN-Kinderrechtenverdrag of IVRK) aangenomen. Dit Verdrag is in 1995 voor Nederland in werking getreden. In het Kinderrechtenverdrag staan een groot aantal fundamentele kinderrechten vastgelegd.¹ Deze kinderrechten hebben betrekking op vrijwel alle terreinen van het leven van een kind. De kinderrechten gelden voor alle kinderen, ongeacht hoe oud ze zijn, waar ze vandaan komen, hoe ze eruitzien, of ze arm of rijk zijn, gedocumenteerd zijn of niet, een beperking hebben of niet. Tussen kinderen mag niet gediscrimineerd worden.² Ieder kind heeft het recht op leven, een optimale ontwikkeling en het vormen van een eigen mening, deze te uiten en serieus genomen te worden.

In het ontwikkelproces van de eerste 14 richtlijnen heeft Defence for Children Nederland alle conceptrichtlijnen onderworpen aan een kinderrechtentoets. Voor het opstellen van het originele kinderrechtenkader uit 2020 vormden de juridische kaders die zijn opgesteld voor de toetsing van deze 14 verschillende richtlijnen het startpunt. De kern van het kinderrechtenkader vormt het VN-Kinderrechtenverdrag. Het originele kinderrechtenkader is in 2025 in zijn geheel herzien en op onderdelen en thema's aangevuld.

¹ Zie voor het volledige verdrag: <http://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18> of het boekje "Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind": https://issuu.com/defenceforchildren/docs/20170508_dc_kr_boekje_web

² Zie: www.kinderrechten.nl

Met deze herziening is het kader substantieel uitgebreid, onder andere met inzichten vanuit General Comment 25 (2021) van het VN-Kinderrechtencomité over de toepassing van kinderrechten in relatie tot de digitale technologie, en met inzichten omtrent seksuele ontwikkeling en het recht van het kind op bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.³

Het kinderrechtenkader bestaat uit een checklist met centrale punten en een korte beschrijving van relevante kinderrechtelijke thema's. De volgende thema's worden respectievelijk behandeld: het belang van het kind; participatie; rol en verantwoordelijkheden ouder(s) versus Staat; toereikende levensstandaard; scheiding van ouder(s) en kind; omgang en contact met ouder(s); vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperkingen; geweld tegen kinderen; bescherming tegen drugsmisbruik; passende en bijzondere zorg; privacy; onderwijs; digitale technologie; bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.

³ CRC/C//GC/25, General Comment no. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment

2. HET BELANG VAN HET KIND

‘In het belang van het kind’: wat betekent dat in het VN-Kinderrechtenverdrag?

Artikel 3 lid 1 IVRK bepaalt: “Bij alle maatregelen betreffende kinderen ⁴, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.” ⁵

Oftewel, bij iedere maatregel of beslissing die een kind of een groep kinderen raakt, heeft dit kind of deze groep het recht:

(a) dat zijn of haar belang wordt beoordeeld; en

(b) dat, bij afweging van verschillende belangen, zijn of haar belang een eerste overweging vormt.

Deze bepaling geeft aan dat het criterium ‘in het belang van het kind’ meer is dan een manier om het kind te beschermen. Het is een recht dat bijdraagt tot het beoordelen wat in het belang is van het kind, met alle gevolgen hieraan verbonden. Bovendien is het niet vrijblijvend om een beslissing te nemen in het belang van het kind; het is een recht en daarom ook een verplichting om het belang van kind als een eerste overweging mee te nemen.

Uit de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 3 IVRK blijkt dat bewust is gekozen voor een open criterium dat ruimte laat om in individuele gevallen steeds een afweging te maken die recht kan doen aan de omstandigheden van het geval. ⁶ Bij elk individueel besluit waar een kind bij betrokken is, moet een gemotiveerde afweging plaatsvinden over de wijze waarop is omgegaan met het belang van dit kind en hoe het belang van het kind is gewogen.

Artikel 3 IVRK verplicht ertoe het belang van het betrokken kind een eerste overweging te laten zijn. Slechts in uitzonderlijke situaties mag aangenomen worden dat een ander belang dan dat van het kind meer gewicht in de schaal legt en dat moet dan uitdrukkelijk worden gemotiveerd. ⁷ Deze verplichting geldt onder meer voor openbare en particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn. De woorden ‘bij alle maatregelen die kinderen betreffen’ dienen volgens het VN-Kinderrechtencomité te worden opgevat in de breedste zin van het woord. Het betreft alle instellingen waarvan de beslissingen van invloed zijn op kinderen en hun rechten. ⁸

⁴ Onder kind wordt in navolging van het IVRK verstaan personen tot 18 jaar.

⁵ In de Nota van Toelichting bij de ratificatiewet van het IVRK, *Kamerstukken II* 22 855 (R1451), nr. 3, p. 15, wordt over de afweging van het belang van het kind tegen andere belangen gesteld: “Het is evenwel met de bedoeling van het Verdrag in overeenstemming te achten dat, in geval van conflict van belangen, het belang van het kind als regel de doorslag behoort te geven”.

⁶ G. Cardol, ‘Het belang van het kind in het vreemdelingenrecht’, *Migrantenrecht* 2005-02, p. 53.

⁷ S. Detrick, ‘A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child’, Den Haag: Kluwer Law International en Martinus Nijhoff Publishers 1999, p. 91.

⁸ CRC/C/GC/14, par. 26.

Bij voorkeur wordt wat in het belang van het kind is door een multidisciplinair team beoordeeld. Daarvoor is de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak nodig om vast te stellen hoe het belang van het kind het best kan worden behartigd.

In deze aanpak is het belangrijk dat, met inachtneming van het recht van het kind op respect van zijn privé- en gezinsleven, wordt gestimuleerd dat verschillende beroepskrachten nauw met elkaar samenwerken om volledig inzicht te krijgen in de situatie van het kind. De Staat zou beleid en procedures moeten ontwikkelen die het delen van informatie en de samenwerking tussen instanties en beroepskrachten bevordert. Hierdoor kan effectieve zorg, nazorg en bescherming voor kinderen worden gewaarborgd.

Bij de invulling van het belang van het kind moet in de eerste plaats gekeken worden naar de rechten die genoemd worden in het VN-kinderrechtenverdrag. Het VN-kinderrechtenverdrag heeft een holistisch karakter.¹⁰⁹ Dit betekent dat de rechten in het verdrag in onderlinge samenhang moeten worden gezien en begrepen worden als een concretisering van het belang van het kind.¹⁰

Het non-discriminatiebeginsel (artikel 2 IVRK); het belang van het kind (artikel 3 IVRK); het recht op leven en ontwikkeling (artikel 6 IVRK) en het recht op participatie (artikel 12 IVRK) vormen de vier basisprincipes van het VN-kinderrechtenverdrag. Deze basisprincipes vormen ook de lens waardoor de interpretatie en implementatie van alle kinderrechten binnen het Verdrag moeten worden beschouwd.¹¹

Voor jeugdhulp zijn met name de volgende onderwerpen relevant:

- Participatie
- Verantwoordelijkheid ouder versus staat
- Toereikende levensstandaard
- Scheiding van ouder en kind: een ultimum remedium
- Omgang en contact met ouders
- Vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperking
- Geweld tegen kinderen
- Bescherming tegen drugsgebruik
- Passende en bijzondere zorg
- Privacy
- Onderwijs
- Digitale technologie
- Bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting

Bovenstaande onderwerpen worden in de hierop volgende paragrafen nader uitgewerkt.

⁹ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 9 (digitale versie); CRC/C/GC/14, par. 4.

¹⁰ Zie ook CRC/C/GC/14, p. 3, nr. 4.

¹¹ CRC/C/GC/25, par 8.

In het kort:

- Het belang van het kind staat centraal.
- Bij iedere beslissing die een kind raakt, worden de belangen van het kind beoordeeld en meegewogen.
- De belangen van het kind vormen de eerste overweging.
- Bij elk individueel besluit waar een kind bij betrokken is, vindt een gemotiveerde afweging plaats over de wijze waarop is omgegaan met de belangen van dit kind.
- Het centraal stellen en wegen van de belangen van het kind is goed geborgd in de werkwijze van instellingen die werken met kinderen en/of beslissingen nemen die kinderen raken.
- Alle kinderrechten in het VN-Kinderrechtenverdrag hangen onderling samen en vormen een concretisering van de belangen van het kind.
- De vier algemene beginselen (non-discriminatie, het belang van het kind, recht op leven en ontwikkeling, recht op participatie) moeten worden betrokken bij de interpretatie en toepassing van alle kinderrechten in het VN-Kinderrechtenverdrag.

3. PARTICIPATIE

Artikel 12 IVRK bepaalt:

“Lid 1 De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

Lid 2 Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.”

Bij alle beslissingen die het kind betreffen, moeten de belangen van het kind de eerste overweging vormen (artikel 3 lid 1 IVRK). Om invulling te kunnen geven aan de belangen van het kind is het belangrijk dat de mening van het kind betrokken wordt in de te maken overwegingen. Daarom hebben kinderen het recht op informatie (artikel 17 IVRK) en het recht om hun mening te geven, en vervolgens moet aan die mening passend gewicht worden toegekend (artikel 12 IVRK). Dit geldt uiteraard onverkort voor kinderen die gebruikmaken van jeugdhulp.

De kinderrechten in het VN-Kinderrechtenverdrag moeten in onderlinge samenhang worden bekeken (zie paragraaf 2). Het recht op participatie (artikel 12 IVRK) en beschermingsrechten kennen een spanningsveld. Bescherming kan het recht op participatie inperken, mits dit in het belang van het kind is. Tegelijk is het van groot belang dat het recht op bescherming geen afbreuk doet aan de participatierechten van kinderen en jongeren.

Individuele en collectieve participatie

Er zijn verschillende vormen van participatie mogelijk, waarbij de mening van het kind of een groep kinderen in meerdere of mindere mate wordt betrokken in de besluitvorming op individueel of collectief niveau. Participatie wordt gezien als een voortdurend proces waarin informatie wordt uitgewisseld.¹²

Uitgangspunt: alle kinderen kunnen hun mening geven

Volgens het VN-Kinderrechtencomité is leeftijd niet doorslaggevend bij het beoordelen van de capaciteiten van een kind. Als uitgangspunt geldt dan ook dat elk kind in staat is zijn/haar mening te uiten. De bewijslast hiervoor (‘is het kind hiertoe in staat?’) ligt niet bij het kind.¹³ Daarom moet de waarde van de mening van het kind per individueel geval worden beoordeeld.¹⁴ Binnen de context van artikel 12 IVRK vormt de capaciteit van het kind om zijn/haar mening op een ‘redelijke en onafhankelijke’ manier kenbaar te maken het criterium voor de beoordeling welke waarde aan de mening kan worden toegekend.¹⁵

¹² CRC/C/GC/12, par. 3 en 13.

¹³ M. Blaak e.a. (red.), ‘Handboek Internationaal Jeugdrecht’, Leiden: Defence for Children 2012, p. 232 (digitale versie).

¹⁴ CRC/C/GC/12, par. 29.

¹⁵ CRC/C/GC/12, par. 30.

De impact die de zaak op het kind kan hebben, moet hierbij worden meegewogen. Hoe groter de impact van de uitkomsten op het leven van het kind, des te belangrijker het is dat passend gewicht wordt toegekend aan de mening van het kind.¹⁶

Artikel 5 IVRK gaat nog een stap verder dan het participatierecht uit artikel 12 IVRK. Artikel 5 IVRK geeft aan dat het kind door zijn ouders moet worden bijgestaan bij de uitoefening van zijn rechten, waarmee een verschuiving van de verantwoordelijkheid met betrekking tot te nemen beslissingen plaatsvindt van de ouders naar het kind. Het is belangrijk dat het kind in staat is deze verantwoordelijkheid te dragen en dit ook wil. Voorkomen moet worden dat de jeugdige wordt belast met verantwoordelijkheden waar hij nog niet klaar voor is.¹⁷

Belangrijk is dat wordt aangesloten bij wat een kind kan, wil en bij wat in zijn/haar belang is, en dat participatie wordt afgestemd op de vaardigheden en behoeften van het individuele kind. Er zijn verschillende manieren om kinderen te betrekken en, indien nodig, wordt er specifieke expertise ingezet om participatie mogelijk te maken. Volwassenen sluiten aan bij de mogelijkheden van een kind (dat wil participeren). Hierbij kan onder meer gedacht worden aan de vaardigheden van de volwassenen in gespreksvoering met kinderen (met mogelijk specifieke behoeften), de plek waar het plaatsvindt en hulpmiddelen die kunnen worden ingezet.

5 stappen voor betekenisvolle participatie

Het Kinderrechtenverdrag en de toelichting hierop over participatie door het Comité¹⁸, bieden concrete handvatten voor de praktijk die tevens gelden als criteria voor betekenisvolle participatie. Het Comité geeft vijf noodzakelijke stappen voor betekenisvolle participatie van kinderen.¹⁹

In het kort gaat het voor het kind om: (1) voldoende toegang tot begrijpelijke informatie, (2) gehoord worden, (3) serieus genomen worden, (4) terugkoppeling krijgen over de beslissing die is genomen en (5) de mogelijkheid krijgen om te klagen over de beslissing. Participatie is pas betekenisvol als het kind het gevoel heeft serieus genomen te zijn.

De vijf stappen:

1. Zorg voor een goede voorbereiding zodat het kind goed geïnformeerd een mening kan vormen.

Om een gedegen mening te kunnen vormen, dient het kind geïnformeerd te worden, uiteraard op een wijze die rekening houdt met zijn ontwikkeling en capaciteiten. Kinderen moeten worden geïnformeerd over het recht om hun mening te geven in zaken die hen raken en over de impact die hun mening kan hebben op de uitkomsten. Het is belangrijk dat het kind weet wat de mogelijke gevolgen van participatie zijn en welke mogelijkheden er zijn om hun mening te delen (zelf of via een vertegenwoordiger).

Onderdeel van de voorbereiding is ook dat het kind weet wanneer, hoe, waar en met wie de communicatie plaatsvindt. Het kind heeft hierin een belangrijke stem.

¹⁶ Specifiek met betrekking tot kinderen met een beperking bepaalt artikel 7 lid 3 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking dat Staten dienen te: *'waarborgen dat kinderen met een handicap het recht hebben vrijelijk blijk te geven van hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij op voet van gelijkheid met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen en waarbij zij bij hun handicap en leeftijd passende ondersteuning krijgen om dit recht te realiseren.'*

¹⁷ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 162 (digitale versie).

¹⁸ CRC/C/GC/12.

¹⁹ CRC/C/GC 12 par. 40 t/m 47. Zie ook: Factsheet Defence for Children: Participatie als kinderrecht.
<https://www.defenceforchildren.nl/images/129/4997.pdf>

2. Stel het kind in staat zijn/haar mening vrijelijk te uiten.
De omgeving waar het gesprek plaatsvindt is belangrijk, maar ook de houding en vaardigheden van de volwassene.
3. Maak een inschatting van de vaardigheden van het kind en geef passend gewicht aan de mening van het kind.
Per kind moet worden gekeken of het kind in staat is om een eigen mening te vormen. De mening van het kind moet serieus worden genomen en een belangrijke rol spelen in de besluitvorming.
4. Koppel terug wat met de mening van het kind is gedaan.
Onderdeel van het participatieproces is dat het kind geïnformeerd wordt over de beslissing, en de rol die de mening van het kind in de besluitvorming heeft gespeeld. Deze terugkoppeling is noodzakelijk om het kind te laten weten dat hij/zij serieus genomen wordt. Feedback maakt dat het kind weet op welke wijze zijn mening is meegenomen in de te maken afweging, en stelt hem of haar in staat actie te ondernemen wanneer dit naar zijn of haar mening niet op de juiste wijze is gebeurd (bijvoorbeeld door het doen van een alternatief voorstel of wellicht door het indienen van een klacht of instellen van een juridische procedure).²⁰
5. Stel het kind in staat om in verweer te komen tegen een beslissing.
Er moeten klacht-, bezwaar- en beroepsprocedures zijn voor kinderen die vinden dat ze onvoldoende gelegenheid hebben gekregen om hun mening te geven of vinden dat hun mening onvoldoende is meegewogen.

In het kort:

- Bij iedere beslissing die van invloed is op een kind vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
- Participatie is essentieel om te kunnen bepalen wat de belangen van het kind zijn.
- Er zijn verschillende vormen van participatie mogelijk, waarbij de mening van het kind of een groep kinderen in meerdere of mindere mate wordt betrokken in de besluitvorming op individueel of collectief niveau.
- Participatie is een voortdurend proces van wederzijdse informatie-uitwisseling.
- Participatie is pas betekenisvol als het kind zich serieus genomen voelt.
- Toegankelijke, begrijpelijke informatie op maat is een voorwaarde voor betekenisvolle participatie.
- Het kind krijgt voldoende gelegenheid om vrijelijk zijn/haar mening te geven.
- Naar de mening van het kind wordt geluisterd en er wordt passend belang aan gehecht, waarbij rekening wordt gehouden met de capaciteiten van het kind en de impact van de beslissing.
- Aan het kind wordt teruggekoppeld wat er met zijn/haar mening is gedaan.
- Het kind heeft de mogelijkheid om te reageren op (of te klagen over) de beslissing die is genomen en de wijze waarop de mening van het kind is meegewogen.

²⁰ CRC/C/GC/12, par. 45.

4. VERANTWOORDELIJKHEID OUDER VERSUS STAAT

Ouders zijn primair verantwoordelijk

Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind (artikel 18 lid 1 IVRK). Deze verantwoordelijkheid van de ouders om hun kind te leiden en te begeleiden bij zijn ontwikkeling dient door de Staat te worden gerespecteerd (artikelen 3 lid 2, 5, 16, 18 lid 1 en lid 2 IVRK).

Hierbij staan twee aspecten centraal:

1. 'de verantwoordelijkheden van de ouders'; en
2. 'de zich ontwikkelende vermogens van het kind'.

Van ouders wordt verwacht dat zij hun kind met passende leiding en begeleiding ondersteunen bij het uitoefenen van de rechten die zijn vastgelegd in het IVRK, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind (artikel 5 IVRK). Met 'passende' leiding en begeleiding wordt bedoeld dat ouders rekening moeten houden met de ontwikkeling van het kind. Ouders krijgen een minder leidende rol bij de uitoefening van de rechten door het kind naarmate het kind ouder wordt.²¹

Staat biedt ondersteuning waar nodig

De Staat heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen dat ouders deze rol en verantwoordelijkheden kunnen dragen, door ervoor te zorgen dat ondersteuning van de ouders mogelijk is door het bieden van passende bijstand, en het waarborgen van de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang (artikel 18 lid 2 en lid 3 IVRK). Voorbeelden hiervan zijn kinder- of buitenschoolse opvang en jeugdzorgvoorzieningen.

Beschermingsplicht Staat

Voor de Staat geldt bovendien de plicht om het kind te verzekeren van de bescherming en zorg die nodig zijn voor zijn welzijn. De Staat dient hierbij rekening te houden met de verantwoordelijkheden van de ouders (of andere wettelijke vertegenwoordigers) van het kind (artikel 3 lid 2 en artikel 5 IVRK). Hieruit volgt dat er een aanbod aan zorg moet zijn om ouders te ondersteunen en te helpen wanneer zij kampen met problemen die van invloed zijn op hun rol als ouder. Wanneer ouders niet of onvoldoende in staat blijken hun kind de benodigde zorg te bieden, neemt de Staat deze verantwoordelijkheid op zich. De Staat kan dan hulp in een gedwongen kader opleggen. In het uiterste geval kan het kind zelfs uit huis geplaatst worden (artikelen 9, 19 en 20 IVRK). De voorkeur gaat echter nadrukkelijk uit naar het ondersteunen van ouders die dit nodig hebben.

²¹ M. Blaak e.a. (red.), 'Handboek Internationaal Jeugdrecht', Leiden: Defence for Children 2012, p. 161 (digitale versie).

In het kort:

- Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen.
- De rol van ouders wordt minder leidend naarmate het kind ouder wordt.
- De Staat is medeverantwoordelijk voor de bescherming van en zorg voor kinderen.
- De Staat zorgt voor ondersteuning voor ouders die dat nodig hebben, zodat zij zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding kunnen blijven dragen.

5. TOEREIKENDE LEVENSTANDAARD

Alle kinderen hebben recht op een levensstandaard die toereikend is voor hun lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling (artikel 27 lid 1 IVRK). Een toereikende levensstandaard omvat onderdak, kleding, voldoende eten en drinken, gezondheidszorg, onderwijs en sociale zekerheidsvoorzieningen.

De ouders zijn in de eerste plaats verantwoordelijk om voor een toereikende levensstandaard te zorgen (artikel 27 lid 2 IVRK).²² De Staat is verplicht om maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat ouders de verplichtingen voortvloeiend uit deze verantwoordelijkheid kunnen nakomen en dit ook daadwerkelijk doen. De Staat is ook verplicht om, indien nodig, materiële bijstand en ondersteuning te geven aan ouders en kinderen, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting (artikel 27 lid 3 IVRK).²³

Het bieden van ondersteuning op het gebied van huisvesting wordt expliciet genoemd als onderdeel van het recht op een toereikende levensstandaard. De Special Rapporteur on adequate housing stelt dat het hebben van een veilige plek om te wonen een van de fundamentele elementen van de menselijke waardigheid, fysieke en geestelijke gezondheid is. Het maakt deel uit van de kwaliteit van leven over het algemeen.²⁴ Het VN-Kinderrechtencomité merkt daarbij op dat het recht op huisvesting samenhangt met zo ongeveer elk recht in het IVRK.²⁵

Het recht op een toereikende levensstandaard volgt niet alleen uit artikel 27 IVRK, maar ook uit artikel 11 Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR) en uit de artikelen 17 en 31 van het Europees Sociaal Handvest (ESH). Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) heeft duidelijk gemaakt dat ieder kind het recht heeft op leven en op een bepaald bestaansminimum, ook wel aangeduid als de 'humanitaire ondergrens'.²⁶

In het kort:

- Een toereikende levensstandaard omvat de basisvoorzieningen voor kinderen om gezond en veilig te kunnen opgroeien.
- De Staat biedt ouders indien nodig ondersteuning bij het zorgen voor een toereikende levensstandaard.

²² Zie ook artikel 5 en artikel 18 IVRK.

²³ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 425.

²⁴ A/HRC/43/43.

²⁵ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 426.

²⁶ ECSR 20 oktober 2009, DCI vs. Nederland, 2008/47. In 2009 concludeerde het ECSR dat Nederland in strijd handelde met het ESH door kinderen op straat te laten leven (ECSR 20 oktober 2009, DCI tegen Nederland, 2008/47). De Hoge Raad heeft in 2012 met verwijzing naar dit oordeel beslist dat kinderen en hun verzorgende ouder(s) *adequate opvang* geboden moet worden zodat een humanitaire noodsituatie wordt voorkomen (Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328).

6. SCHEIDING VAN OUDER EN KIND

Het recht bij de ouders op te groeien

Een kind heeft het recht om bij zijn ouders op te groeien en niet van hen te worden gescheiden. Dit vloeit niet enkel voort uit het IVRK, maar ook uit het EVRM en wordt bevestigd door de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.²⁷

De verantwoordelijkheid om een kind op te voeden ligt in de eerste plaats bij de ouders (artikelen 5 en 18 lid 1 IVRK). Het kind heeft het recht op te groeien bij zijn ouders en mag niet van hen worden gescheiden, tenzij de scheiding in het belang van het kind is (artikel 9 lid 1 IVRK). Dit mag echter niet eenvoudig worden aangenomen. De Staat dient de rol van ouders als primaire verzorgers te respecteren.

Scheiding van ouder en kind, in het belang van het kind, door een rechter

Het kan zijn dat een scheiding van ouder en kind soms noodzakelijk is in het belang van het kind. Een inbreuk op het door artikel 8 EVRM beschermde recht op respect voor het gezinsleven is enkel gerechtvaardigd indien bij wet voorzien, de inbreuk een legitiem doel nastreeft en de inbreuk noodzakelijk is in een democratische samenleving.²⁸

Financiële of materiële armoede mag nooit de enige reden zijn om een kind van zijn ouders te scheiden.²⁹ De bevoegde autoriteiten kunnen, onder voorbehoud van de mogelijkheid van een rechterlijke toetsing en in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat de scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind (artikel 9 lid 1 IVRK). Uit de formulering van artikel 9 IVRK volgt dat het scheiden van kinderen en ouders een uiterste maatregel betreft. Ook andere internationale documenten hanteren dit als basisbeginsel.³⁰ Ieder kind dat in het belang van zijn of haar verzorging, bescherming of behandeling uit huis is geplaatst, heeft recht op een periodieke evaluatie van die uithuisplaatsing (artikel 25 IVRK).

Scheiding van broers en zussen

Ieder kind heeft recht op bescherming tegen een willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn gezinsleven (artikel 16 lid 1 IVRK). Dit is een breed begrip waaronder ook het gezinsleven tussen een kind met zijn broers of zussen moet worden verstaan.³¹

Wanneer broers en zussen uit huis worden geplaatst, hebben zij het recht om samen in een pleeggezin of gezinshuis te worden geplaatst. Voor het uitgangspunt van samenplaatsing wordt daarbij een breder begrip van broers en zussen gehanteerd dan enkel een juridische bloedband. Momenteel (2025) wordt er gewerkt aan een wettelijke verankering van dit recht in het wetsvoorstel 'Wet ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming'.

²⁷ Artikel 9 IVRK, artikel 8 EVRM, par. 3 VN-Richtlijnen Alternatieve Zorg voor Kinderen. De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen geven basisbeginselen en minimumnormen waar de alternatieve zorg voor kinderen aan moet voldoen.

²⁸ Artikel 8 lid 2 EVRM.

²⁹ Paragraaf 15 VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

³⁰ M. Blaak en J. Brummelman (2012). De internationale richtlijnen als onderleggen voor de standaarden. In: L. Rutjes en A. Sarti (red.). *Cliënten actief met de kwaliteit van zorg. De Q4C standaarden in perspectief en in de praktijk*. Houten: Lannoo Campus, p. 134-138. Paragraaf 14 VN-Richtlijnen voor de Alternatieve Zorg voor Kinderen.

³¹ J. Tobin, 'The UN Convention on the Rights of the Child. A commentary', Oxford: Oxford University Press 2019, p. 579-580.

Uit de Memorie van Toelichting van dit wetsvoorstel volgt dat praktische belemmeringen in principe niet in de weg mogen staan aan de verwezenlijking van het recht op bescherming van het gezinsleven en het daaruit voortvloeiende recht op samenplaatsing.³²

Uit jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) volgt dat het familie- en gezinsleven dat broers en zussen met elkaar hebben, wordt beschermd door artikel 8 EVRM.³³ Volgens het EHRM dient de rechter bij elke afweging om een kind uit huis te plaatsen, zich ervan te verzekeren dat zorgvuldig is afgewogen of broers en zussen samen geplaatst kunnen worden. Alleen kindgerichte afwegingen kunnen rechtvaardigen dat broers en zussen gescheiden van elkaar worden geplaatst. Uit de jurisprudentie volgt ook dat als broers en zussen gescheiden van elkaar zijn geplaatst, zij recht hebben op omgang met elkaar.

De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen benadrukken dat broers en zussen met een bestaande band niet van elkaar gescheiden mogen worden door uithuisplaatsing, tenzij een duidelijk gevaar voor misbruik of een andere reden in het belang van het kind is. Al het mogelijke moet worden gedaan om broers en zussen contact met elkaar te laten onderhouden, tenzij dit ingaat tegen hun wensen of belangen.³⁴

Mening kind serieus nemen

Het kind dient over een dergelijke scheiding van zijn ouder(s) zijn mening te kunnen geven (artikel 9 lid 2 IVRK). De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen laten in relatie tot het recht van kinderen om gehoord te worden (artikel 12 IVRK) weten dat aan het besluit een kind uit huis te plaatsen een participatief proces vooraf dient te gaan, 'waarin het kind en zijn ouders zorgvuldig worden betrokken' (zie de artikelen 9 lid 1, 3 lid 1 en lid 2 en artikel 12 IVRK). Dit sluit aan bij de Q4C-Kwaliteitstandaarden Zorg voor de Jeugd.³⁵

Bijzondere bescherming

Een kind dat al dan niet tijdelijk uit zijn gezin wordt gehaald heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege (artikel 20 IVRK). In het kader van een uithuisplaatsing betekent dit dat de Staat zorg dient te dragen voor een passend alternatief verblijf voor het kind, waarbij rekening moet worden gehouden met de achtergrond en speciale behoeften van het kind. Hierbij moet op passende wijze rekening worden gehouden met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van zowel het kind als zijn ouders.³⁶ Wanneer wordt besloten om broers en/of zussen uit huis te plaatsen, dienen zij niet te worden gescheiden.³⁷

³² Dit volgt uit de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel 'Wet ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming'.

³³ EHRM 18 december 2008, 39948/06 (*Saviny tegen Oekraïne*); EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (*Kutzner tegen Duitsland*); EHRM 24 maart 1988, 10465/83 (*Olsson tegen Zweden*).

³⁴ Paragraaf 17 Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

³⁵ Standaarden 1, 2, 3 en 5

³⁶ M. Blaak e.a. (red.), 'Handboek Internationaal Jeugdrecht', Leiden: Defence for Children 2012, p. 325 (digitale versie). Vergelijk kwaliteitsstandaard 7 Q4C Kwaliteitsstandaarden Zorg voor de Jeugd.

³⁷ Paragraaf 17 Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

Rangorde alternatieve zorg

Uit de formulering van artikel 20 lid 3 IVRK volgt een rangorde in beschikbare alternatieven van opvang. Zo moet eerst gekeken worden of het kind terecht kan bij andere familieleden (de term familieleden kan ruim geïnterpreteerd worden). Daarna kan gekeken worden naar een vervangend gezin. Pas als laatste mogelijkheid kan men kijken naar een passende residentiële instelling (zie ook artikel 23 en 24 IVBPR en de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen).

De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen zien het gezin als een natuurlijke omgeving voor het kind en zijn ontplooiing.³⁸ Het gebruik van residentiële zorg dient daarom beperkt te blijven tot die gevallen waarin dit specifiek wenselijk is in het belang van het kind.³⁹ Gezinsvervangende zorg heeft nadrukkelijk de voorkeur. Dit blijkt ook duidelijk uit de preambule van het VN-Kinderrechtenverdrag dat het gezin ziet als ‘kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder’. Het verdrag stelt dat ‘het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip’.

Continuïteit in de opvoeding

Belangrijk is verder dat gezorgd wordt voor continuïteit in de opvoeding van het kind en dat hierop de zorg wordt aangepast (artikel 20 lid 3 IVRK).⁴⁰ In de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen wordt in het kader van dit continuïteitsbeginsel gewezen op het belang om bij een besluit om ouder en kind te scheiden, zo snel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over het opvoedingsperspectief in relatie tot de veilige hechting van kinderen aan hun verzorgers.⁴¹

Terugplaatsing

Ieder kind heeft op grond van artikel 25 IVRK het recht op een periodieke evaluatie bij een uithuisplaatsing. Bij gedwongen uithuisplaatsing moet altijd toegewerkt worden naar terugplaatsing, tenzij dit niet in het belang van het kind is.

³⁸ Paragraaf 3 en 32-52 Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

³⁹ Paragraaf 21 Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

⁴⁰ Vergelijk kwaliteitsstandaard 6 Q4C Kwaliteitsstandaarden Zorg voor Jeugd.

⁴¹ Paragraaf 12 en 60-61 Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen.

In het kort:

- Scheiden van ouder en kind is een uiterste maatregel.
- Het kind heeft het recht op te groeien bij zijn ouders en mag niet van hen worden gescheiden, tenzij de scheiding in het belang van het kind is. Dit mag echter niet eenvoudig worden aangenomen.
- Financiële of materiële armoede mag nooit de enige reden zijn om een kind van zijn ouders te scheiden.
- De rol van ouders als primaire verzorgers wordt gerespecteerd.
- Een rechter beslist in het belang van het kind of het gedwongen scheiden van ouder en kind absoluut noodzakelijk is.
- Ouder en kind worden zorgvuldig betrokken bij de besluitvorming over het scheiden van ouder en kind.
- De mening van het kind wordt meegewogen in de besluitvorming over het scheiden van ouder en kind.
- Bij een uithuisplaatsing geldt dat de voorkeur uitgaat naar een netwerkplaatsing, daarna volgt respectievelijk: een plaatsing in een pleeggezin en als laatste plaatsing in een residentiële instelling.
- Er wordt rekening gehouden met de achtergrond en speciale behoeften van het kind.
- Broers en zussen blijven samen, tenzij dit niet in het belang van het kind is.
- Er wordt op passende wijze rekening gehouden met etnische, godsdienstige en culturele achtergrond.
- Continuïteit in de opvoeding is belangrijk.
- Een uithuisplaatsing moet periodiek worden geëvalueerd.

7. OMGANG EN CONTACT

Recht op omgang

Kinderen en ouders hebben het recht op omgang met elkaar. Dit geldt ook indien het kind van zijn ouder(s) is gescheiden. Na de scheiding heeft het kind recht op regelmatig en rechtstreeks contact met zijn ouder(s), tenzij dit strijdig is met het belang van het kind (artikel 9 lid 3 IVRK).⁴²

Family life

Het recht op omgang is ook af te leiden uit artikel 8 EVRM. Kinderen hebben het recht op omgang met personen met wie zij een family life hebben. De in het artikel 8 gehanteerde term family life wordt in het Nederlands vertaald als 'nauwe persoonlijke betrekking', ofwel een hechte band. Degene die op grond van artikel 8 EVRM een hechte band heeft met het kind, heeft in beginsel ook recht op omgang met het kind indien zij gescheiden van elkaar leven. De personen die naast de biologische ouders een nauwe persoonlijke betrekking met het kind kunnen hebben zijn bijvoorbeeld de pleegouders, grootouders of broers en zussen van het kind.

Inlichten over verblijfplaats

Wanneer het kind van Staatswege gescheiden wordt van zijn ouders dan hebben zij, of indien van toepassing andere familieleden, in beginsel het recht om te worden ingelicht over de verblijfplaats van het kind (artikel 9 lid 4 IVRK).

In het kort:

- Kinderen en ouders hebben recht op omgang met elkaar, tenzij dit niet in het belang van het kind is.
- Het recht op omgang geldt ook voor andere personen met wie het kind een nauwe band (family life) heeft.
- Als het kind in het gedwongen kader uit huis wordt geplaatst, hebben de ouders en eventueel andere familieleden het recht om te weten waar het kind is.

⁴² Dit wordt door kinderen en jongeren belangrijk gevonden, zie Kwaliteitsstandaard 10 Q4C Kwaliteitsstandaarden Zorg voor de Jeugd.

8. VRIJHEIDSBENEMING EN VRIJHEIDSBEPERKING

Vrijheidsbeneming

Wanneer een uithuisplaatsing wordt ingezet of overwogen, dient men zich te realiseren dat dit een ingrijpende gebeurtenis is. Dit geldt des te meer wanneer een kind uit huis wordt geplaatst in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp. Er is dan sprake van vrijheidsbeneming waardoor rekening moet worden gehouden met artikel 37 IVRK. Kinderen hebben recht op vrijheid en veiligheid van hun persoon. Dit betekent dat geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige vrijheidsbeneming. Vrijheidsbeneming dient slechts als uiterste maatregel en dient voor de kortst mogelijke passende duur te worden ingezet (artikel 37 sub b IVRK).⁴³

Het recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid volgt ook uit andere internationale bepalingen, zoals artikel 9 IVBPR en artikel 5 EVRM. Uithuisplaatsing in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp kan in strijd zijn met artikel 5 EVRM. Vrijheidsbeneming in de zin van artikel 5 EVRM kan worden samengevat als de situatie waarin een persoon tegen zijn wil wordt vastgehouden in een afgebakende ruimte voor een niet te verwaarlozen periode. Kinderen mogen niet zomaar van hun vrijheid worden beroofd. Vrijheidsbeneming moet zijn gebaseerd op een wettelijke grondslag. Voor kinderen is in artikel 5 lid 1 sub d EVRM bepaald dat hun vrijheid mag worden ontnomen met het doel toe te zien op hun opvoeding. Slechts wanneer de vrijheidsberoving doelmatig is, is deze ook rechtmatig. Het plaatsen van kinderen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp moet dan ook met grote terughoudendheid worden toegepast.

Kinderen aan wie de vrijheid is ontnomen, hebben recht op een respectvolle behandeling die rekening houdt met de leeftijd.⁴⁴ Ook heeft ieder kind het recht om door middel van correspondentie en bezoeken contact te onderhouden met zijn familie (artikel 37 sub c IVRK).⁴⁵ Bovendien heeft het kind recht op juridische en andere passende bijstand en het recht om de geldigheid van zijn vrijheidsbeneming te betwisten tegenover een rechter of andere onpartijdige autoriteit (artikel 37 sub d IVRK).

Vrijheidsbeperking

Kinderen kunnen naast hun vrijheidsbeneming nog verder in hun vrijheid worden beperkt door de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van een kind in afzondering of urinecontroles.

Ieder kind heeft recht op bescherming tegen foltering of een andere wrede of mensonterende behandeling of bestraffing (artikel 37 sub a IVRK).⁴⁶ Uit artikel 3 EVRM volgt dat het de Staat verboden is om personen te onderwerpen aan foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (negatieve verplichting). Het is de Staat verplicht om te voorkomen dat personen aan dergelijke vormen van behandeling of bestraffing worden blootgesteld (positieve verplichting).

⁴³ Zie ook CRC/C/GC/10, par. 11, 80.

⁴⁴ Zie ook artikel 10 IVBPR.

⁴⁵ Zie ook artikel 9 lid 3 IVRK, UN/CRC/C/GC/10. Par. 87.

⁴⁶ Zie ook: artikel 7 IVBPR; artikel 3 EVRM; CRC/C/GC/8.

Volgens de Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen zouden alle disciplinaire en gedragsregulerende maatregelen, die neerkomen op marteling, wrede, onmenselijke of vernederende vormen van behandeling, streng verboden moeten worden. Daarnaast mag een beperking van het contact met familieleden van het kind of met andere personen die voor het kind van belang zijn, nooit als straf worden opgelegd.⁴⁷ Het gebruik van dwang en beperkingen van welke aard dan ook zijn niet toegestaan, tenzij dit strikt noodzakelijk is voor de bescherming van de fysieke of geestelijke integriteit van het kind of van anderen.⁴⁸ Vrijheidsbeperkende maatregelen dienen altijd in overeenstemming te zijn met artikel 37 IVRK.

In het kort:

- Vrijheidsbeneming is een uiterste maatregel.
- Vrijheidsbeneming moet zo kort mogelijk duren.
- Alleen de rechter mag beslissen over vrijheidsbeneming. Een plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling kan niet zonder tussenkomst van de rechter.
- Kinderen van wie de vrijheid is benomen, hebben recht op een respectvolle behandeling waarbij hun rechten worden gerespecteerd.
- Vrijheidsbeperkende maatregelen zijn eveneens uiterste maatregelen en mogen niet als straf worden ingezet.
- Het gebruik van dwang en beperkingen is alleen toegestaan als het strikt noodzakelijk is voor de bescherming van de fysieke of geestelijke integriteit van het kind of anderen.

⁴⁷ Paragraaf 96 Richtlijnen voor de Alternatieve Zorg voor Kinderen.

⁴⁸ Paragraaf 97 Richtlijnen voor de Alternatieve Zorg voor Kinderen, CRC/C/GC/10, par. 89.

9. GEWELD TEGEN KINDEREN

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld binnen en buiten het gezin staat beschreven in artikelen 19, 24 lid 3 en 32-37 lid a IVRK.⁴⁹ Het betreft bescherming tegen: schadelijke praktijken (artikel 24 lid 3); lijfstraffen op school (artikel 28 lid 2); economische uitbuiting en schadelijke arbeid (artikel 32 IVRK); inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikehandel in drugs (artikel 33 IVRK); seksuele uitbuiting (artikel 34 IVRK); ontvoering, verhandeling en verkoop van kinderen (artikel 35 IVRK); alle andere vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor het welzijn van een kind (artikel 36 IVRK); en tegen foltering of een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (artikel 37 lid a IVRK).

Definitie geweld

Onder geweld wordt in artikel 19 IVRK verstaan: ‘Alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijk of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik.’⁵⁰ Het VN-Kinderrechtencomité hanteert een ruime definitie van geweld en geeft een uitgebreide lijst van handelingen die daaronder vallen. Het gaat hier onder meer om verwaarlozing, psychisch en lichamelijk mishandeling, seksueel misbruik, uitbuiting en schadelijke traditionele praktijken zoals meisjesbesnijdenis, en de mate waarin kinderen worden blootgesteld aan geweld in de media.⁵¹ Op de Staat rust een positieve verplichting alle vormen van geweld tegen kinderen actief tegen te gaan. Daarbij is de Staat eraan gehouden om doelgerichte sociale programma’s op te zetten om geweld tegen kinderen te voorkomen, alsmede procedures voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen (artikel 19 IVRK). De Staat is verplicht om hulp te bieden aan slachtoffers ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij (artikel 39 IVRK).

Beschermingsplicht van de Staat

De Staat heeft een belangrijke rol in het zorgen voor bescherming en zorg die nodig zijn voor het welzijn van een kind. Hierbij houdt de Staat rekening met de verantwoordelijkheden van de ouders (of andere wettelijke vertegenwoordigers) van het kind (artikel 3 lid 2 IVRK, artikel 5 IVRK en artikel 18 IVRK). Hieruit volgt dat er een aanbod aan zorg moet zijn om ouders die kampen met problemen die van invloed zijn op hun rol als ouder te ondersteunen en te helpen. Als het ouders niet lukt om hun kinderen voldoende te beschermen, moet de Staat ingrijpen (artikel 19 IVRK). Het kan nodig zijn om hulp in het gedwongen kader op te leggen. In het uiterste geval kan het kind zelfs uit huis geplaatst worden (artikel 9 IVRK). Een uithuisplaatsing moet zoveel mogelijk worden voorkomen en geldt als uiterste maatregel.

⁴⁹ Dit geldt voor alle kinderen waaronder kinderen zonder verblijfsstatus (artikel 22 IVRK) en kinderen met een handicap (artikel 23 IVRK)

⁵⁰ De Nederlandse overheid hanteert de volgende definitie voor kindermishandeling: “elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel”. (*Kinderen Veilig, Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2015*, p. 11).

⁵¹ Idem.

De voorkeur gaat echter nadrukkelijk uit naar het ondersteunen van ouders die dit nodig hebben. Een uithuisplaatsing moet zoveel mogelijk worden voorkomen en geldt als uiterste maatregel.

Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat deze bescherming tegen geweld essentieel is voor de implementatie van de andere rechten in het IVRK.⁵² Het VN-Kinderrechtencomité stelt eveneens dat het bereik zich uitstrekt tot alle mensen die een duidelijke en erkende wettelijke, professioneel-ethische en/of culturele verantwoordelijkheid dragen voor de veiligheid, gezondheid, ontwikkeling en welzijn van het kind.⁵³

Ook artikel 24 IVBPR beschermt tegen geweld. Het VN-Mensenrechtencomité zegt hierover:⁵⁴ 'In cases where the parents and the family seriously fail in their duties, ill-treat or neglect the child, the State should intervene to restrict parental authority and the child may be separated from his family when circumstances so require.'

Verder zijn er nog een aantal internationale bepalingen te noemen waar de bescherming van kinderen tegen geweld uit valt af te leiden, bijvoorbeeld artikel 3 EVRM en artikel 17 lid 1 sub b Europees Sociaal Handvest (ESH).

Passende maatregelen

De Staat moet alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen nemen om kinderen te beschermen tegen geweld (artikel 19 IVRK). Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat hiervoor een geïntegreerd, samenhangend, interdisciplinair en gecoördineerd systeem nodig is.⁵⁵

Ook stelt het VN-Kinderrechtencomité dat jeugdparticipatie essentieel is voor het ontwikkelen, monitoren en evalueren van de maatregelen die genomen moeten worden. Het gaat om de volgende maatregelen⁵⁶:

- passende ondersteuning van ouders en verzorgers van kinderen
- actief preventief beleid. Het voorkomen van geweld tegen kinderen staat centraal in de aanpak, maar ontslaat de Staat niet van de verplichting te zorgen voor een effectieve reactie wanneer geweld plaatsvindt.⁵⁷
- signalering. Gevallen van geweld tegen kinderen worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd om erger te voorkomen, het geweld te stoppen en de gevolgen ervan te beperken. Alle mensen die werken met kinderen weten hoe geweld tegen kinderen te herkennen en waar vermoedens te melden.
- melding. De Staat zorgt ervoor dat vermoedens van gevallen van geweld tegen kinderen kunnen worden gemeld waarop acties volgen in de vorm van verwijzing, onderzoek, bescherming, ondersteuning en behandeling, en follow up.
- verwijzing. Het is belangrijk dat kinderbescherming en jeugdhulp, de gezondheidszorg, politie en justitie en andere sectoren nauw samenwerken.

⁵² CRC/C/GC/13, par. 13, aangehaald in M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 314.

⁵³ CRC/C/GC/13, par. 33 en 34.

⁵⁴ HRI/Gen/1/Rev.1, par. 6.

⁵⁵ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 316; CRC/C/GC/13, par 39 en 42.

⁵⁶ De lijst met maatregelen in artikel 19 lid 2 IVRK is niet limitatief. De toelichting bij de maatregelen is afkomstig uit General Comment 13 en Blaak e.a. *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, 2012, p. 316-317.

⁵⁷ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012, p. 316.

De verwijzingsprocedure bestaat uit:

- (a) een participatief, multidisciplinair assessment van de korte en langetermijnbehoeften van het kind, de verzorgers en de familie, waarbij passend belang wordt gehecht aan de mening van het kind, de verzorgers en familieleden;
 - (b) het delen van de uitkomsten van het assessment met het kind, de verzorgers en familieleden;
 - (c) het doorverwijzen van het kind en de familie naar hulp die aansluit bij wat zij nodig hebben;
 - (d) follow-up en evaluatie van de geboden hulp om te kijken of de interventie passend is.⁵⁸
- onderzoek. Een melding van (een vermoeden van) geweld wordt zorgvuldig onderzocht door gekwalificeerde en getrainde beroepskrachten. Een kind mag door de procedure niet meer schade oplopen. Als onderdeel hiervan zijn alle partijen verplicht het kind uit te nodigen om zijn/haar mening te delen waaraan passend belang wordt gehecht.
 - behandeling. Kinderen die slachtoffer zijn van geweld hebben recht op hulp ter bevordering van hun herstel.⁵⁹
 - follow up van gevallen van geweld tegen kinderen. In het hele proces van signalering tot en met follow up moet duidelijk zijn:
 - (a) wie er verantwoordelijk is voor het kind en zijn/haar familie vanaf het moment van signalering tot en met de nazorg;
 - (b) het doel en de duur van elke actie, welke bovendien uitvoerig wordt besproken met het kind en andere relevante betrokkenen;
 - (c) de details, implementatie deadlines en beoogde duur van de interventies;
 - (d) werkwijze en data voor het monitoren en evalueren van de acties.⁶⁰

Ook de follow up maakt deel uit van het participatieve proces.

- inschakelen van rechterlijke instanties, indien van toepassing. Rechterlijke instanties kunnen betrokken worden voor het opleggen van civielrechtelijke kinderbeschermingsmaatregelen, bestuursrechtelijke maatregelen, of zaken strafrechtelijk te behandelen. Minderjarige slachtoffers van geweld moeten gedurende het hele gerechtelijke proces op een kindvriendelijke en sensitieve manier worden behandeld, rekening houdend met hun persoonlijke situatie, behoeften, leeftijd, geslacht, handicap en volwassenheidsniveau en met volledige eerbiediging van hun fysieke, mentale en morele integriteit. Kinderen moeten tijdens gerechtelijke procedures passende ondersteuning krijgen en de gerechtelijke procedure mag niet leiden tot revictimisatie voor een kind.⁶¹

Gespecialiseerde hulp aan slachtoffers

Artikel 39 IVRK schrijft Staten voor alle passende maatregelen te treffen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is geworden van: verwaarlozing, mishandeling, misbruik of uitbuiting; foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing of gewapende conflicten.

⁵⁸ CRC/C/GC/13, par. 50

⁵⁹ Artikelen 19 en 39 IVRK; CRC/C/GC/13, par. 52.

⁶⁰ CRC/C/GC/13, par. 53.

⁶¹ ⁸² CRC/C/GC/13, par 54-56; Blaak et. all. 2012, p. 317-318.

Hieruit volgt dat bij de hulp die deze kinderen krijgen er specifiek aandacht moet zijn voor hun slachtofferschap. Specifieke kennis is dan ook noodzakelijk als basis voor de te bieden hulpverlening. Deze kinderen kunnen traumagerelateerde problemen hebben door de ingrijpende gebeurtenissen die zij hebben meegemaakt. Kennis over tijdige herkenning, toeleiding naar passende zorg, en effectieve traumabehandeling is daarom heel belangrijk. Slachtoffers van geweld dienen speciale ondersteuning en psychosociale of psychotherapeutische behandeling te krijgen om te herstellen, en zich zo verder te kunnen ontwikkelen zonder gevolgen te ondervinden van het geweld.⁶²

In het kort:

- De Staat zorgt voor ondersteuning van ouders die dat nodig hebben, zodat zij zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kind kunnen blijven dragen.
- De Staat doet er alles aan om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld.
- De Staat doet er alles aan om te voorkomen dat kinderen worden gerekruteerd en deelnemen aan gewelddadige groepen. Als dit toch gebeurt moet passende hulp worden geboden.
- De Staat zorgt voor procedures gericht op het voorkomen, opsporen, melden en onderzoeken van gevallen van geweld tegen kinderen.
- De Staat kan hulp in het gedwongen kader opleggen en in het uiterste geval een kind uit huis plaatsen.
- Behandeling en follow up van gevallen van geweld tegen kinderen is onderdeel van de procedures waarvoor de Staat zorgt.
- De maatregelen vinden plaats in een participatief proces: de mening van het kind speelt hierin een belangrijke rol.
- Kinderen die slachtoffer zijn van geweld hebben recht op gespecialiseerde hulp gericht op herstel.
- Bij alle kwetsbare groepen kinderen wordt rekening gehouden met hun specifieke behoeften wat een specifieke deskundigheid vereist van de beroepskrachten.

⁶² CRC/C/GC/13, par. 52. Dit is eveneens vastgelegd in artikel 39 IVRK.

10. BESCHERMING TEGEN DRUGS

Drugsgebruik is juist voor kinderen zo gevaarlijk, omdat zij fysiek en mentaal extra kwetsbaar zijn voor de schadelijke effecten van drugs.⁶³ Artikel 33 IVRK verplicht de Staat om alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op het terrein van onderwijs.

Voorbeelden zijn het strafbaar stellen van de verkoop van drugs aan kinderen en het ontwikkelen van beleid dat erop toeziet drugsgebruik tegen te gaan.⁶⁴

De Staat is bovendien verplicht om alle passende maatregelen te nemen om de inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen te voorkomen. In General Comment nr. 4 Adolescent Health benadrukt het VN-Kinderrechtencomité het belang van een veilige en ondersteunende omgeving voor adolescenten. Hieronder vallen ook het beperken van de toegang tot alcohol en drugs en ervoor zorgen dat adolescenten toegang hebben tot informatie over het gebruik van onder andere alcohol en drugs.⁶⁵

In het kort:

- Ieder kind heeft recht op bescherming tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen.
- De Staat is verplicht om alle passende maatregelen te nemen om dit recht te verwezenlijken, waaronder wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijs terrein.
- Belangrijk hierbij is het beperken van de toegang tot alcohol en drugs, en ervoor zorgen dat kinderen toegang hebben tot informatie over het gebruik van alcohol en drugs.

⁶³ M. Blaak e.a. (red.) 'Handboek Internationaal Jeugdrecht', Leiden: Defence for Children 2012, p. 476.

⁶⁴ M. Blaak e.a. (red.), 'Handboek Internationaal Jeugdrecht', Leiden: Defence for Children 2012, p. 464-468 (digitale versie).

⁶⁵ M. Blaak e.a. (red.) 'Handboek Internationaal Jeugdrecht', Leiden: Defence for Children 2012, p. 481, CRC/GC/13, par. 23 en 26.

11. PASSENDE EN BIJZONDERE ZORG

Grootst mogelijke mate van gezondheid

Alle kinderen hebben recht op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid (artikel 24 IVRK; artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH). In dit kader is de term 'gezondheid' een breed te definiëren begrip. Zo definieert de World Health Organization gezondheid als volgt: 'Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk welzijn en niet slechts de afwezigheid van ziekte of andere lichamelijk gebreken.'⁶⁶

Naast de fysieke en geestelijke gezondheid betreft het ook het sociaal welbevinden. Staten zijn verplicht om passende zorg te bieden.⁶⁷ De Staat heeft als taak er zorg voor te dragen dat er een aanbod aan zorg is om ouders te kunnen ondersteunen en kinderen te helpen (zie artikel 3 lid 2 IVRK).

Kwetsbare kinderen

In het Kinderrechtenverdrag worden bepaalde groepen kinderen aangewezen als kwetsbare kinderen, die op grond van hun specifieke kwetsbaarheid recht hebben op bijzondere zorg. Het betreft kinderen die al dan niet tijdelijk niet in hun eigen gezin kunnen opgroeien (artikel 20 IVRK), kinderen met een handicap (artikel 23 IVRK), vluchtelingenkinderen en kinderen die in Nederland verblijven zonder verblijfsvergunning (artikel 22 IVRK), kinderen die slachtoffer zijn van geweld (artikelen 19, 32-36, 37(a) en 39 IVRK) en kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten (artikelen 38 en 39 IVRK). Een passend en beschikbaar aanbod van zorg die is toegespitst op deze specifieke problematiek is niet alleen noodzakelijk maar ook vereist.

Bij alle groepen kwetsbare kinderen is het belangrijk om rekening te houden met hun specifieke kwetsbaarheden. Dit vereist vaak gespecialiseerde kennis over de aard van die kwetsbaarheid.

In het kort:

- Kinderen hebben recht op de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid..
- De Staat is verplicht om passende zorg te bieden.
- Aanbod van specifieke zorg (en deskundigheid) is nodig voor bijzonder kwetsbare kinderen, waaronder:
 - kinderen die al dan niet tijdelijk niet in hun eigen gezin opgroeien (artikel 20 IVRK);
 - kinderen met een handicap (artikel 23 IVRK);
 - vluchtelingenkinderen (artikel 22 IVRK);
 - kinderen die in Nederland verblijven zonder een verblijfsvergunning (art. 22 IVRK);
 - kinderen die slachtoffer zijn van geweld (art. 19, 32-36, 37(a) en 39 IVRK);
 - kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten (art. 38 en 39 IVRK).

⁶⁶ Zie ook UN Document CRC/C/GC/15, p. 3.

⁶⁷ Zie ook UN Document CRC/C/GC/15 p. 10, nr. 38 en 39. Het Comité waarschuwt voor over-medicalisering en institutionalisering.

12. PRIVACY

Kinderen hebben het recht op bescherming tegen inmenging in hun privéleven, gezinsleven, woning en correspondentie. Artikel 16 IVRK beschermt kinderen zowel tegen inmenging in de privacy door burgers als door de overheid.⁶⁸ Ook hebben zij recht op bescherming tegen elke vorm van laster op grond van hetzelfde artikel. De Staat heeft een positieve verplichting om maatregelen te nemen.⁶⁹ De maatregelen moeten niet alleen het privé- en gezinsleven tussen de Staat en het individu waarborgen, maar ook tussen individuen onderling. Artikel 16 IVRK heeft enerzijds betrekking op het recht op gezinsleven met de ouders, anderzijds houdt de bepaling een integriteitsrecht in van het kind.⁷⁰ In alle situaties dient rekening te worden gehouden met het recht van het kind op bescherming van zijn privacy.⁷¹

De kinderrechten in het VN-Kinderrechtenverdrag moeten in onderlinge samenhang worden bekeken (zie paragraaf 2). Enkele artikelen uit het Kinderrechtenverdrag die in relatie staan tot de privacy van kinderen zijn bijvoorbeeld: artikel 8 over de eerbiediging van de identiteit; artikel 17 over de rol van de media om de privacy van kinderen te respecteren; artikel 19 over privacybescherming van slachtoffers van mishandeling; en artikel 20 over privacybescherming in de alternatieve opvang.⁷²

Recht op gegevensbescherming

Het VN-Kinderrechtencomité constateert dat bij het gebruik van digitale technologie door kinderen er veel gegevens van kinderen worden verzameld 'die een indringend beeld van hen en hun leven kunnen geven'.⁷³ Het recht op gegevensbescherming staat echter niet in de tekst van artikel 16 IVRK. Omdat bij het gebruik van digitale technologie veel gegevens van kinderen worden verzameld, heeft het VN-Kinderrechtencomité het recht op gegevensbescherming in General Comment 25 expliciet erkent als onderdeel van het recht op privacy van kinderen (artikel 16 IVRK).⁷⁴

Aangezien gegevensverwerking een belangrijke rol speelt bij het gebruiken van digitale technologie, is het van groot belang dat het VN-Kinderrechtencomité het recht op gegevensbescherming van kinderen expliciet heeft erkent.⁷⁵ Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat bij het verwerken van persoonsgegevens van kinderen moet voldaan worden 'aan de beginselen van proportionaliteit, privacy-by-design en het belang van het kind'.⁷⁶

⁶⁸ Blaak, M. e.a. (Eds). (2012) *Handboek Internationaal Jeugdrecht*. Leiden: Defence for Children. p. 287

⁶⁹ Tobin, J. & Field, S. (2019) Art. 16 The Right to Protection of Privacy, Family, Home, Correspondence, Honour, and Reputation. In: Tobin, J. (Ed.) *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*. Oxford Commentaries on International Law. (Digitale versie, p. 5)

⁷⁰ M. Bruning (rede bij aanvaarding ambt bijzonder hoogleraar), 'Over sommige kinderen moet je praten. Gegevensuitwisseling in de jeugdzorg', Leiden: Universiteit Leiden 2006, p. 14.

⁷¹ Hodgkin & Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Genève: UNICEF 2007, p. 203.

⁷² Blaak, M. e.a. (Eds). (2012) *Handboek Internationaal Jeugdrecht*. Leiden: Defence for Children. p. 288

⁷³ CRC/C/GC/25, par. 67 en 68; Van der Hof, 2021, p. 112

⁷⁴ CRC/C/GC/25, par. 69 en 70; Zie voor een uiteenzetting van de verschillende juridische rechten 'privacy en bescherming van de persoonlijke levenssfeer' en 'gegevensbescherming of dataprotectie' het artikel: Hof, S. van der (2021). General comment No.25: kinderrechten en digitale technologie. In: *Tijdschrift voor Jeugdrecht*, nr. 4, p. 112.

⁷⁵ Van der Hof, 2021, p. 112.

⁷⁶ CRC/C/GC/25, par 70; Van der Hof, 2021, p. 112.

Privacygevoelige informatie uitwisselen

Er kunnen zich situaties voordoen waarin het nodig is om privacygevoelige informatie over het kind uit te wisselen met derden. Wanneer een dergelijke situatie zich voordoet, dient daarvoor de benodigde toestemming te worden verkregen. Afhankelijk van de wettelijke regelingen hierover kan dit toestemming van de ouder en/of het kind behelzen. Het is belangrijk dat zij volledig geïnformeerd worden zodat duidelijk is waarvoor zij toestemming verlenen. In sommige gevallen is het noodzakelijk informatie te delen zonder dat hiervoor de benodigde toestemming is gegeven.

Het is van belang dat altijd wordt stilgestaan bij het doel van het verkrijgen van de betreffende informatie en of dit doel ook op een andere wijze kan worden bereikt. Staten moeten met inachtneming van het belang van het kind, de doorgifte van persoonlijke en gevoelige informatie reguleren.⁷⁷ Voorkomen moet worden dat er (met name in de media) informatie of persoonsgegevens bekendgemaakt worden waaruit de identiteit van het kind direct of indirect kan worden afgeleid, met inbegrip van afbeeldingen, uitvoerige beschrijvingen van het kind of zijn familie, namen en adressen, geluids- en beeldopnamen enzovoort.⁷⁸

In het kort:

- Ieder kind heeft recht op privacy wat door wetgeving en maatregelen wordt beschermd. (artikel 16 IVRK, artikel 8 EVRM, artikel 10 Gw).
- Een inbreuk op de privacy van een kind kan alleen als dat rechtmatig, noodzakelijk en proportioneel is.
- Onder bescherming van de privacy valt het recht op gegevensbescherming (CRC/C/GC/25).
- De gegevensbescherming van kinderen verdienen een hoge mate van bescherming, waarbij voldaan wordt aan de beginselen van proportionaliteit, privacy-by-design en het belang van het kind (artikel 16 IVRK, CRC/C/GC/25 par. 70).
- In de jeugdhulp en jeugdbescherming moet rekening worden gehouden met het recht op privacy van kinderen. Voor het delen van privacygevoelige informatie is toestemming nodig. Bij het delen van privacygevoelige informatie moet gekeken worden naar het doel en welke informatie hiervoor noodzakelijk is om te delen ('need to know' en niet 'nice to know'). In sommige gevallen is het uitwisselen van privacygevoelige informatie zonder toestemming van het kind of de ouders mogelijk.

⁷⁷ Chapter IV A par. 8 van de Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on childfriendly justice.

⁷⁸ Chapter IV A par. 6 van de Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on childfriendly justice.

13. ONDERWIJS

Ieder kind heeft recht op onderwijs (artikel 28 IVRK). Dit recht is nauw verbonden met het recht op ontwikkeling (artikel 6 lid 2 IVRK).

Recht op ontwikkeling

Ieder kind heeft het recht zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen (artikel 6 lid 2 IVRK). Het VN-Kinderrechtencomité schrijft voor dat het begrip 'ontwikkeling' in de meest ruime mate wordt geïnterpreteerd en gezien wordt als een holistisch concept, waarbij de psychische, mentale, spirituele, morele, psychologische en sociale ontwikkeling van het kind worden betrokken.⁷⁹ Onderwijs is voor kinderen essentieel om zich te kunnen ontwikkelen.

Recht op onderwijs

Ieder kind heeft recht op onderwijs (artikel 28 IVRK). Onderwijs dient volgens het VN-Kinderrechtenverdrag te zijn gericht op de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind. Door onderwijs wordt het kind voorbereid op een verantwoord leven in een vrije samenleving. Ook brengt onderwijs respect bij het kind bij voor mensenrechten, zijn ouders, zijn culturele identiteit, taal en waarden, en de nationale waarden van het land waar het kind woont en het land waar het kind is geboren, en de waarden van andere beschavingen (artikel 29 IVRK). Het is belangrijk om te benadrukken dat het kind (en niet de ouders/opvoeders) in artikel 28 IVRK uitdrukkelijk wordt gezien als primair en zelfstandig drager van het recht op onderwijs.

Staten zijn verplicht om alle kinderen informatie te verschaffen over en te begeleiden bij onderwijs- en beroepskeuze (artikel 28 lid 1 onder d IVRK). Daarnaast rust op Staten ook de verplichting om maatregelen te nemen met het oog op regelmatig schoolbezoek en vermindering van vroegtijdig schoolverlaten (artikel 28 lid 1 onder e IVRK). Staten dienen er tevens voor te zorgen dat kinderen worden voorgelicht en toegang hebben tot onderwijs over de fundamentele kennis van de gezondheid en de voeding van kinderen (artikel 24 lid 2 sub e IVRK).

Verder is artikel 30 IVRK van belang, dat staten opdraagt om kinderen die tot minderheidsgroeperingen behoren niet het recht te ontfangen om met de groep waartoe zij behoren hun cultuur te beleven, hun godsdienst te belijden en zich van hun moedertaal te bedienen. Staten zijn tot slot verplicht om alle passende maatregelen te nemen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid en in overeenstemming is met het VN-Kinderrechtenverdrag (artikel 28 lid 2 IVRK). Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dat lijfstraffen per definitie niet toelaatbaar zijn.⁸⁰

⁷⁹ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4 (intern document); General Comment no. 5: General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child, UN Document CRC/GC/2003/5, 27 november 2003, par. 12; Vergelijk ook artikel 10 Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

⁸⁰ CRC/C/GC/1, par. 8.

Gelijke kansen

Het onderwijs moet volgens het VN-Kinderrechtenverdrag zijn gebaseerd op gelijke kansen. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan bijzondere groepen kinderen die belemmeringen ervaren om op dezelfde wijze als hun leeftijdsgenoten van hun rechten te genieten. Het gaat hierbij onder andere om kinderen met een beperking (artikel 23 IVRK).

Voor kinderen met een beperking is uitdrukkelijk bepaald dat zij recht hebben op daadwerkelijke toegang tot onderwijs (artikel 23 IVRK). Kinderen met een beperking zijn kinderen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving (artikel 1 Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna: VN-Verdrag Handicap)). Uit artikel 24 van dit verdrag volgt dat onderwijs onder meer tot doel moet hebben dat kinderen met een beperking hun mentale en fysieke mogelijkheden optimaal moeten kunnen ontwikkelen.⁸¹

Inclusief onderwijssysteem

Het VN-Kinderrechtencomité gebruikt bij de toelichting op artikel 23 IVRK over de rechten van kinderen met een beperking uitdrukkelijk het begrip inclusief onderwijs.⁸² In artikel 24 van het VN-Verdrag Handicap en het bijbehorende General Comment nr. 4 wordt door het VN-Kinderrechtencomité vastgelegd wat 'inclusief onderwijs' als recht betekent.⁸³ Namelijk, recht op onderwijs waar kinderen met én zonder beperking samen kunnen leren en spelen.

Kinderen met een beperking dienen in een inclusief onderwijssysteem de ondersteuning te krijgen die zij nodig hebben om effectief aan het onderwijs deel te kunnen nemen (artikel 24 VN-Verdrag Handicap). Het VN-Kinderrechtencomité dat toeziet op de naleving van dit verdrag stelt in General Comment nr. 4 dat er binnen het onderwijs schoolbegeleiders, psychologen en andere relevante gezondheidszorg en sociale professionals aanwezig dienen te zijn die hulp en ondersteuning kunnen bieden.⁸⁴

Extra zorg- of ondersteuningsbehoefte

Het recht op onderwijs geldt ook voor kinderen met een extra zorg- of ondersteuningsbehoefte (artikel 2 IVRK; geen discriminatie). Hoewel de begrippen zorg- en ondersteuningsbehoefte vaak door elkaar worden gebruikt, spreken we van een ondersteuningsbehoefte als een leerling extra ondersteuning nodig heeft om het onderwijsdoel te bereiken. Van een zorgbehoefte is sprake wanneer er onder schooltijd zorg verleend moet worden vanuit de verschillende zorgwetten.⁸⁵

⁸¹ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4 (intern document).

⁸² CRC/C/GC/1, par. 66-67.

⁸³ UN Document CRPD/C/GC/4, par. 10.

⁸⁴ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4 (intern document).

⁸⁵ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4 (intern document).

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt met klem in General Comment nr. 4 dat ondersteuning aan leerlingen en studenten met een beperking moet worden geboden, zodat zij een effectieve overstap kunnen maken naar een vervolgopleiding (beroepsopleiding) en uiteindelijk naar een baan.⁸⁶

Multisectorale samenwerking

Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat er een multisectoraal samenwerkingsverband dient te komen tussen de verschillende relevante instanties, zodat kinderen met een beperking daadwerkelijke toegang tot adequate zorg hebben binnen het onderwijs (zie General Comment nr. 9 par. 38).⁸⁷

Scholen zijn bovendien een geschikte plek voor de bevordering van de emotionele en psychologische gezondheid en voor de preventie van psychologische problemen.⁸⁸

Participatie

Het belang van het recht op van participatie (art. 12 IVRK) geldt ook bij beslissingen over de vorm van onderwijs. Een beslissing over de vorm voor onderwijs, thuisonderwijs of op school, mag alleen worden genomen als het kind heeft kunnen participeren in het besluitvormingsproces, op een wijze die past bij zijn of haar leeftijd en ontwikkelingsniveau. Dit vraagt om een individuele beoordeling van de capaciteiten van het kind per geval. Deze uitgangspunten gelden ook voor beslissingen over (thuis)onderwijs die genomen worden door de rechter of een andere (overheids)instantie.

⁸⁶ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4-5 (intern document).

⁸⁷ Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 4 (intern document).

⁸⁸ VN-Mensenrechtenraad, 'Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health', UN Doc A/HRC/32/32, par. 77. Defence for Children en Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (2020). *Vooronderzoek geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs*, p. 6 (intern document).

In het kort:

- Ieder kind heeft recht op onderwijs en is zelf drager van dit recht.
- Alle kinderen ontvangen informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze.
- Er worden maatregelen genomen met het oog op regelmatig schoolbezoek en vermindering van vroegtijdig schoolverlaten.
- De toegang tot onderwijs is gebaseerd op gelijke kansen. Ook kinderen met een beperking hebben daadwerkelijk toegang tot onderwijs.
- Het onderwijs is gericht op de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, de talenten en de geestelijke en lichamelijke vermogens van elk kind.
- Bij voorkeur wordt het onderwijssysteem inclusief ingericht.
- Bij voorkeur wordt multisectoraal samengewerkt tussen verschillende relevante instanties zodat kinderen daadwerkelijk toegang krijgen tot de ondersteuning en zorg die zij binnen het onderwijs nodig hebben.
- Een beslissing over (thuis)onderwijs mag alleen genomen worden als het kind heeft kunnen participeren in het besluitvormingsproces.
- Lijfstraffen zijn ontoelaatbaar.

14. DIGITALE TECHNOLOGIE

Kinderen en jongeren moeten gelijke kansen te krijgen om volwaardig mee te doen aan de digitale samenleving (digitale inclusie). Voor hun ontwikkeling (artikel 6 IVRK) is toegang tot digitale technologie essentieel. Digitale middelen zoals apps, websites en games bieden hen de mogelijkheid om te leren, werken, plannen, netwerken op te bouwen en sociale contacten te onderhouden.

De vier basisprincipes van het VN-Kinderrechtenverdrag (artikel 2 het non-discriminatiebeginsel, artikel 3 het belang van het kind, artikel 6 het recht op leven en ontwikkeling en artikel 12 IVRK het recht op participatie) zijn ook van toepassing in de digitale wereld.

Non-discriminatie

Artikel 2 IVRK vereist dat de Staat waarborgt dat alle kinderen gelijke en effectieve toegang tot de digitale technologie krijgen op een wijze die voor hen betekenisvol is. De Staat dient alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om digitale uitsluiting te voorkomen. Het VN-Kinderrechtencomité roept de Staat op om proactieve maatregelen te nemen ter voorkoming van discriminatie van kinderen die in alternatieve zorg verblijven.⁸⁹

Belang van het kind

De Staat dient te waarborgen dat bij alle maatregelen met betrekking tot het voorzien in, regelen, ontwerpen, managen en gebruiken van de digitale technologie, het belang van elk kind voorop staat (artikel 3 IVRK). Daarbij dient rekening te worden gehouden met alle rechten van kinderen, waaronder het recht informatie te vergaren, te ontvangen en door te geven, en te worden beschermd tegen gevaar.⁹⁰

Het recht op leven en ontwikkeling

De mogelijkheden die de digitale technologie biedt, spelen een steeds crucialere rol in de ontwikkeling van kinderen en kunnen van vitaal belang zijn voor het leven en overleven van kinderen, met name tijdens crises. De Staat dient alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen de risico's voor hun recht op leven, overleven en ontwikkeling (artikel 6 IVRK). Het gebruik van digitale apparaten dient niet schadelijk te zijn en mag ook geen vervanging zijn van persoonlijke interacties tussen kinderen of tussen kinderen en hun ouders of verzorgers.⁹¹

Eerbiediging van opvattingen van het kind

Uit artikel 12 vloeit voort dat de Staat kinderen bewuster dient te maken van digitale middelen om hun meningen kenbaar te maken en de toegang ertoe te bevorderen en kinderen training en ondersteuning aan te bieden. De Staat dient te waarborgen dat aanbieders van digitale diensten actief in contact treden met kinderen, passende waarborgen toepassen en rekening houden met de opvattingen van kinderen bij het ontwikkelen van producten en diensten.

⁸⁹ CRC/C/GC/25, par. 9 -11.

⁹⁰ CRC/C/GC/25, par. 12-13.

⁹¹ CRC/C/GC/25, par. 14-15.

Ook wordt de Staat aangemoedigd de digitale technologie te gebruiken om kinderen om hun mening te vragen over relevante wetgevende, administratieve en andere maatregelen en te waarborgen dat hun opvattingen serieus genomen worden.⁹²

General Comment 25

Het VN-Kinderrechtencomité geeft in paragraaf 4 van General Comment nr. 25 aan dat 'Betekenisvolle toegang tot digitale technologieën kinderen kan ondersteunen bij het verwezenlijken van het volledige scala aan burgerrechten en politieke, culturele, economische en sociale rechten. Wordt digitale inclusie echter niet bereikt, dan worden bestaande ongelijkheden waarschijnlijk vergroot en kunnen nieuwe ontstaan.'

In paragraaf 50 van General Comment 25 geeft het VN-Kinderrechtencomité aan, onder verwijzing naar General Comment nr. 7 en 20: *'De digitale wereld biedt kinderen een unieke gelegenheid om hun recht op toegang tot informatie te verwezenlijken. In dat opzicht spelen de informatie en communicatiemedia, waaronder digitale en online-inhoud een belangrijke rol.'* Kinderen moeten in staat worden gesteld om op een veilige manier toegang te krijgen tot een uiteenlopende inhoud⁹³, waarbij het recht van kinderen op informatie en vrijheid van meningsuiting wordt gerespecteerd. Tegelijkertijd moeten zij beschermd worden tegen schadelijke materialen in overeenstemming met hun rechten en ontwikkelende vermogens.⁹⁴

Het VN-Kinderrechtencomité zegt General Comment 25 het volgende over kinderen die niet bij hun ouders verblijven:

*'Het is belangrijk dat kinderen die van hun familie gescheiden zijn, toegang hebben tot digitale technologieën. Er is gebleken dat digitale technologieën nuttig zijn voor het onderhouden van familiebanden, bijvoorbeeld in gevallen van scheiding van ouders, wanneer kinderen in alternatieve zorg worden geplaatst (...). Daarom moeten de staten die partij zijn, in de context van gescheiden gezinnen de toegang tot digitale diensten voor kinderen en hun ouders, verzorgers of andere relevante personen ondersteunen, rekening houdend met de veiligheid en de belangen van het kind.'*⁹⁵

Het realiseren van digitale inclusie staat of valt met voldoende financiering. Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dat verdragsstaten publieke middelen moeten begroten, toewijzen en inzetten voor wetgeving, beleid en programma's die de rechten van kinderen in de digitale wereld waarborgen. Dit is essentieel om de groeiende impact van de digitale wereld op het leven van kinderen het hoofd te bieden en gelijke toegang tot, en betaalbaarheid van, digitale diensten en connectiviteit te bevorderen.⁹⁶

Volgens het VN-Kinderrechtencomité moeten digitale vormen van cultuur, recreatie en spel kinderen ondersteunen en hun verschillende identiteiten weerspiegelen en versterken.

⁹² CRC/C/GC/25, par. 16-18.

⁹³ CRC/C/GC/25, par. 52-54.

⁹⁴ CRC/C/GC/25, par. 54.

⁹⁵ CRC/C/GC/25, par. 87.

⁹⁶ CRC/C/GC/25, par. 28.

Dit draagt bij aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden, leren, creatieve expressie, een gevoel van verbondenheid en een gedeelde cultuur. Deelname aan het online culturele leven bevordert creativiteit, identiteit, sociale cohesie en culturele diversiteit. Kinderen moeten in hun vrije tijd kunnen experimenteren met informatie- en communicatietechnologieën, zich uiten en deelnemen aan het digitale culturele leven.⁹⁷

Voor (gesloten) jeugdinstituten is het dus belangrijk dat een goede infrastructuur aanwezig is om kinderen en jongeren toegang te geven tot digitale basisvoorzieningen. Dit houdt in dat elektriciteit, connectiviteit, digitaal (beroeps)onderwijsmateriaal en ondersteuning door getrainde professionals essentiële elementen zijn.

Recht op privacy en toegang tot informatie

Tot slot zijn artikel 16 en 17 IVRK van belang. Artikel 16 beschermt kinderen tegen onrechtmatige of willekeurige inmenging in hun privacy, correspondentie, eer en goede naam. Het recht op privacy strekt zich uit tot de lichamelijke en geestelijke integriteit van het kind, zijn autonomie, persoonlijke identiteit, en zeggenschap over informatie die door of over hem of haar wordt gedeeld. General Comment nr. 25 onderstreept dat gegevensverzameling, surveillance en gedragsprofilering alleen toelaatbaar zijn als zij bij wet zijn voorzien, legitiem, noodzakelijk en proportioneel zijn en dat daarbij het belang van het kind centraal moet staan.⁹⁸

Artikel 17 IVRK verplicht de Staat om kinderen te beschermen tegen schadelijke informatie én hen toegang te bieden tot betrouwbare, toegankelijke en kindvriendelijke informatie. Kinderen moeten digitaal weerbaar zijn: risico's herkennen, grenzen aangeven en weten waar ze hulp kunnen vinden. De Staat is verplicht digitale geletterdheid te bevorderen, voorlichting te baseren op onderzoek en kinderen actief te betrekken bij de ontwikkeling van preventieprogramma's.⁹⁹

⁹⁷ CRC/C/GC/25, par. 107.

⁹⁸ CRC/C/GC/25, par. 67-70.

⁹⁹ CRC/C/GC/25, par. 32, 49.

In het kort:

- De vier algemene beginselen (non-discriminatie, het belang van het kind, recht op leven en ontwikkeling, recht op participatie) gelden ook in de digitale wereld.
- De Staat moet zorgen voor gelijke en zinvolle toegang tot digitale technologie. Dit is ook belangrijk voor kinderen die van hun familie gescheiden zijn om familiebanden te onderhouden.
- De Staat moet bij beleid en toepassingen van digitale technologie het belang van het kind voorop zetten.
- De Staat dient alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen de risico's voor hun recht op leven, overleven en ontwikkeling.
- De Staat moet digitale participatie bevorderen en kinderen begeleiden met training en ondersteuning.
- (Gesloten) jeugdinstituten hebben een goede digitale infrastructuur nodig voor basisvoorzieningen.
- Kinderen hebben recht op privacy en digitale weerbaarheid. De Staat moet digitale geletterdheid stimuleren en hen betrekken bij preventieprogramma's.

15. BESCHERMING TEGEN SEKSUEEL MISBRUIK EN SEKSUELE UITBUITING

Seksueel geweld tegen kinderen kan worden onderscheiden in seksueel misbruik en seksuele uitbuiting. Artikel 34 IVRK verplicht de Staat om kinderen te beschermen tegen alle vormen van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.¹⁰⁰ Daarnaast wordt in artikel 19 IVRK de verplichting voor de Staat neergelegd om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld, misbruik, verwaarlozing of uitbuiting, inclusief seksueel misbruik, terwijl zij onder de zorg staan van hun ouders, voogden of andere verzorgers.

Het VN-Kinderrechtencomité werkt de verplichtingen uit artikel 19 IVRK nader uit in General Comment nr. 13, waarin seksueel geweld en uitbuiting worden erkend als ernstige vormen van geweld tegen kinderen.¹⁰¹ General Comment nr. 20 benadrukt daarbij dat adolescenten bijzondere bescherming nodig hebben tegen seksuele uitbuiting, mede vanwege hun verhoogde kwetsbaarheid.¹⁰²

Artikel 39 IVRK benadrukt daarnaast het recht van kinderen die slachtoffer zijn geworden van uitbuiting of misbruik op herstel en re-integratie. Artikelen 19 en 34 IVRK dienen daarbij te worden gelezen in samenhang met de algemene beginselen van het Kinderrechtenverdrag, die richting geven aan een integrale kinderrechtenbenadering.

Tevens dient de Staat bij de implementatie van artikel 34 IVRK rekening te houden met de verplichtingen uit het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, evenals het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, die beide een versterking en aanvulling vormen op de bescherming die artikel 34 beoogt te bieden.¹⁰³

Seksueel misbruik

Het VN-Kinderrechtenverdrag verplicht de Staat om kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik, waaronder het aansporen of dwingen van een kind tot onwettige of schadelijke seksuele activiteiten. Het VN-Kinderrechtencomité verduidelijkt in General Comment nr. 13 dat het hierbij zowel gaat om seksuele handelingen tussen volwassenen en kinderen als om situaties tussen minderjarigen waarin sprake is van machtsmisbruik, dwang of bedreiging. Seksuele activiteiten tussen jongeren van vergelijkbare leeftijd, die vrijwillig en gelijkwaardig plaatsvinden, vallen buiten deze definitie.¹⁰⁴

Seksuele uitbuiting

Artikel 34 IVRK maakt onderscheid tussen seksuele uitbuiting in prostitutie en in andere onwettige seksuele praktijken. Seksuele uitbuiting van kinderen verwijst naar seksuele handelingen waarbij sprake is van een tegenprestatie of vergoeding, waardoor het kind wordt gebruikt als seksueel object. Binnen dit bredere begrip kan onderscheid worden gemaakt tussen seksuele uitbuiting in algemene zin en seksuele uitbuiting voor financieel gewin, waarbij het financiële voordeel voor de dader of een derde partij centraal staat.

¹⁰⁰ Artikel 34 IVRK.

¹⁰¹ CRC/C/GC/13.

¹⁰² CRC/C/GC/20, par. 61.

¹⁰³ M. Blaak e.a. (red.), *'Handboek Internationaal Jeugdrecht'*, Leiden: Defence for Children 2012

¹⁰⁴ CRC/C/GC/13, par. 25.

Dit element van winstbejag maakt seksuele uitbuiting met financieel gewin vaak onderdeel van georganiseerde criminaliteit.¹⁰⁵ Een specifieke vorm hiervan is uitbuiting van kinderen in prostitutie. Uitbuiting van kinderen in de prostitutie wordt in het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie gedefinieerd als ‘het gebruik van een kind bij seksuele handelingen tegen betaling en andere vorm van vergoeding’.¹⁰⁶ Artikel 3 van dit Facultatief Protocol verplicht de Staat om strafbaar te stellen dat een kind wordt aangeboden, geworven, of ter beschikking gesteld met het oog op seksuele uitbuiting prostitutie.¹⁰⁷

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt in General Comment nr. 13 dat seksuele uitbuiting niet beperkt blijft tot prostitutie of expliciet fysiek geweld. Het gebruik van kinderen voor commerciële seksuele uitbuiting omvat ook seksuele slavernij, seksuele uitbuiting in toerisme en reizen, mensenhandel (inclusief grensoverschrijdend), en de verkoop van kinderen voor seksuele doeleinden, waaronder gedwongen huwelijken. Daarbij wordt erkend dat veel kinderen slachtoffer worden van seksueel misbruik zonder lichamelijk geweld, maar dat dit niettemin diep psychologisch schadelijk, uitbuitend en traumatisch is.¹⁰⁸

Materiaal van seksuele gedragingen van minderjarigen

Artikel 34 sub c IVRK verplicht de Staat om kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting in seksuele voorstellingen, en tegen het vervaardigen of verspreiden van materiaal dat seksueel misbruik van kinderen in beeld brengt. Het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie definieert kinderpornografie als: *‘Elke afbeelding, op welke wijze dan ook, van een kind dat betrokken is bij, werkelijke of gesimuleerde, expliciete seksuele gedragingen, of elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden’*.¹⁰⁹ Daarnaast bepaalt artikel 3 van het Facultatief Protocol dat de Staat het vervaardigen, distribueren, verspreiden, importeren, exporteren, aanbieden, verkopen of bezitten van dergelijk materiaal voor primair seksuele doeleinden strafbaar moet stellen.¹¹⁰

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt daarnaast dat de Staat verplicht is om preventieve maatregelen te nemen, waaronder training van professionals, publieke bewustwording en laagdrempelige meldmechanismen, om seksueel misbruik te voorkomen en tijdig te kunnen ingrijpen.¹¹¹

¹⁰⁵ CRC/C/GC/13, par. 25 en 31.

¹⁰⁶ Artikel 2 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.

¹⁰⁷ Artikel 3 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.

¹⁰⁸ CRC/C/GC/13.

¹⁰⁹ Artikel 2 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.

¹¹⁰ Artikel 3 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.

¹¹¹ CRC/C/GC/13, par. 31.

Het Lanzarote-verdrag

Aansluitend op het VN-Kinderrechtenverdrag en het Facultatief Protocol biedt het Verdrag van Lanzarote een verdere versterking van de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.¹¹² Het Lanzarote-verdrag verplicht de Staat om alle vormen van seksueel misbruik van kinderen strafbaar te stellen, waaronder seksuele uitbuiting in prostitutie, het gebruik van kinderen in seksuele voorstellingen, en het vervaardigen of verspreiden van materiaal dat seksueel misbruik van kinderen in beeld brengt. Daarnaast besteedt het verdrag aandacht aan nieuwe risico's, zoals het corrumperen van kinderen, het opzettelijk tonen van seksuele handelingen aan kinderen met seksuele bedoelingen, en het benaderen van een kind (grooming) om een ontmoeting met seksuele intenties te organiseren.¹¹³ Deze bepalingen spelen specifiek in op moderne vormen van misbruik via digitale middelen.

Het verdrag legt verder nadruk op preventie, bewustwording en educatie (artikelen 4–8), evenals op slachtofferondersteuning (artikelen 30–38). De Staat is verplicht scholing en training aan te bieden aan beroepskrachten en vrijwilligers die met kinderen werken, zodat zij beter in staat zijn risico's te signaleren, adequaat te reageren op meldingen van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting, en een kindvriendelijke benadering kunnen waarborgen binnen de hulpverlening en de strafrechtssketen.

Seksueel misbruik en seksuele uitbuiting in de digitale omgeving

De digitalisering heeft geleid tot nieuwe vormen van seksueel geweld en seksuele uitbuiting van kinderen. Grooming, sextortion en het verspreiden of manipuleren van gewelddadige seksuele content en expliciet seksueel beeldmateriaal. In lijn met General Comment nr. 13 (2011) over het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van geweld, is de Staat verplicht om ook in de digitale omgeving preventieve en beschermende maatregelen te treffen. General Comment nr. 20 (2016) onderstreept dat adolescenten specifieke bescherming nodig hebben tegen seksuele uitbuiting, ook in online omgevingen.¹¹⁴ Deze verplichting wordt nader uitgewerkt in General Comment nr. 25 (2021), dat specifiek ingaat op de rechten van kinderen in de digitale wereld.

Artikel 3 IVRK vereist dat het belang van het kind leidend is bij wetgeving en technologie, met nadruk op dataverwerking, meldmechanismen en online monitoring. Artikel 6 verplicht Staten om kinderen te beschermen tegen digitale risico's zoals schadelijke content, online misbruik en uitbuiting. Artikel 12 benadrukt dat kinderen gehoord moeten worden over hun digitale leefwereld en actief betrokken zijn bij beleid en diensten.¹¹⁵

Artikel 16 beschermt de privacy en integriteit van kinderen; gegevensverzameling en surveillance moeten noodzakelijk, proportioneel en kindgericht zijn.¹¹⁶

¹¹² Raad van Europa, Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Lanzarote-verdrag), Trb. 2010, 300.

¹¹³ Artikel 22 en 23 Verdrag van Lanzarote.

¹¹⁴ GC 20/ p.61

¹¹⁵ CRC/C/GC/25, par. 12-17.

¹¹⁶ CRC/C/GC/25, par. 68-70.

Artikel 17 verplicht Staten kinderen te beschermen tegen schadelijke informatie en hen toegang te geven tot betrouwbare, kindvriendelijke informatie, inclusief digitale weerbaarheid en preventieprogramma's.¹¹⁷

Staten en technologiebedrijven hebben een gezamenlijke plicht om:

- kinderen te beschermen tegen online seksueel geweld en uitbuiting, ook in vertrouwensrelaties;¹¹⁸
- extra aandacht te hebben voor kwetsbare groepen;¹¹⁹
- veilige en toegankelijke meldmechanismen en privacy-by-design te waarborgen;¹²⁰
- kinderen te betrekken bij beleid en digitale innovatie.¹²¹

Zie ook paragraaf 14 over Digitale technologie voor een verdere uitwerking van de rechten van kinderen in de digitale wereld.

Seksuele ontwikkeling/voorlichting

De Staat is verplicht om de lichamelijke, psychische en sociale ontwikkeling van kinderen te ondersteunen, inclusief hun relationele en seksuele ontwikkeling. Ouders spelen hierin een essentiële rol en dienen passende begeleiding te bieden, terwijl de Staat hen hierin ondersteunt (art. 5 IVRK). Het recht op gezondheid (art. 24 IVRK) omvat toegang tot leeftijdsadequaat, wetenschappelijk onderbouwde en cultuursensitieve informatie over seksualiteit en relaties, met betrokkenheid van ouders.

General Comments nr. 15 en 20 benadrukken dat adolescenten specifieke behoeften hebben aan seksuele en relationele vorming, gericht op lichamelijke autonomie, gendergelijkheid en bescherming tegen misbruik. Ook in het digitale tijdperk moet de Staat zorgen voor veilige online omgevingen en digitale weerbaarheid.

Seksuele voorlichting is een preventief middel tegen misbruik (art. 19 IVRK) en vraagt om goed opgeleide professionals die kinderen ondersteunen in het ontwikkelen van respectvolle relaties en zelfbeschikking.

¹¹⁷ CRC/C/GC/25, par. 32, 49.

¹¹⁸ CRC/C/GC/25, par. 81.

¹¹⁹ CRC/C/GC/25, par. 92.

¹²⁰ CRC/C/GC/25, par. 44-49, 70-75.

¹²¹ CRC/C/GC/25, par. 17.

In het kort:

- Ieder kind heeft recht op bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.
- De Staat is verplicht om passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen alle vormen van seksueel geweld.
- Belangrijk is hierbij dat de Staat zorgt voor preventie, signalering, melding en vervolging van seksueel geweld, ook in digitale context.
- Slachtoffers van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting hebben recht op herstel en re-integratie.
- Digitale platforms dragen gedeelde verantwoordelijkheid voor het beschermen van kinderen tegen digitaal gefaciliteerd seksueel geweld.
- Seksuele en relationele vorming is een preventieve maatregel die bijdraagt aan weerbaarheid van kinderen en bescherming tegen seksueel misbruik.
- Ouders spelen een centrale rol in seksuele opvoeding. De Staat ondersteunt hen hierin.
- Professionals in onderwijs, zorg en jeugdhulp moeten goed worden toegerust om kinderen veilig, inclusief en ontwikkelingsgericht te begeleiden in hun seksuele en relationele vorming.